

YRJÖ SIROLA

Vapautuksen tiellä

KIRJOTELMIA

KUSTANTAJA
VIHTORI KOSONEN, HELSINKI

HELSINKI 1908,
VIHTORI KOSOSEN KIRJAPAINO.

SISÄLTÖ:

	Sivu
Lukijalle	5
Vapautuksen tiellä	7
Pelko	14
Kuolema	16
Mitä teemme elämästämme	25
Tulevaisuuden ihminen	29
Paratiisi	34
Työttömyys	45
Ikuiset oikeusperiaatteet	48
Oikeuslaitoksemme alennustilassa	53
Valtojen rengit	58
Terroristisia ilmiöitä maassamme	63
Syiden tutkimusko rikollisuuden hyväksymistä?	68
Jaksaakohan se valittaa?	73
Yli satatuhatta päivää kuritushuonetta	78
Toveri	83
Erämaan sannassa	87
Mitä me tarvitsemme?	91
Yli-ihminen	95
Huvitelkaa nuoret!	102
Ihmisiä ja ihmisparkoja	107
Isäntä ja torppari	111
Maansa menettäneet	118
Kasvaa kalliosta linna	123
Joulu äitien ja lasten juhla	125

LUKIJALLE.

Sanomalehtimiehen työ on sanan täydessä merkityksessä „kuin ruoho, joka tänään kukoistaa ja huomana pätsiin heitetään.” Tekeepä sentään mieli poimiskella joitain pätkiä kirjamuotoon, ja kun sattuu kustantaja, niin ...

Nämät kyhäelmät ovat eri ajoilta ja useimmat julkaistut siellä täällä lehdissä ja tilapäisjulkaisuissa eri nimimerkeillä varustettuina tai persoonattomina artikkeleina. Ne ovat kirjavat niin kuin se työ, jonka tuloksina ne ovat paperille joutuneet. Käsittelevät kaikellaisia kysymyksiä ja ovat pukeutuneet vaihteleviin muotoihin, hartauskirjotussävystä ja polemiikeista huumorin tavotteluun ja puolnovelliin asti.

Yteisenä tarkoituksena on esittää jonkinlaisia katsauksia persoonalliseen pyrkimykseen mailmankatsomuksen puhdistamiseksi, luomiseksi, vaikka kaikki kirjoitelmat eivät silläkään syyllä paikkaansa tässä puolusta. Jos joitain kirjailijanimiä kirjoituksissa mainitaan, eivät ne merkitse mitään erityisiä oppi-isiä, satunnaisia vaikutteita vain.

Tämmöinen esipuhe on jonkinlainen anteeksipyyntö, jossa kirjailija selittää, miksi rohkenee lukijoita vaivata. Mutta se on oikeastaan turha, sillä kirjoitukset itse puhuvat puolestaan.

Helsingissä heinäkuulla 1908.

Y. S.

Vapautuksen tiellä.

„Tapa tää.

Mut jos näin tapaa seurataan, niin jää
pois pyyhkimättä tomut vanhuuden,
ja harhaluulot, vuoriks' kasvaen,
totuuden kaihtavat.”

(Shakespeare Coriolanus).

Olin käynyt rippikoulun niin kuin kaikki muutkin ja julistettu „kristillisen seurakunnan täysivaltaiseksi jäseneksi” — onneksi juuri ennen kuin opintoja harjoittavan nuorukaisen epäilykset heräävät. Sitten se tuntuisi vähän kiusalliselta, etenkin kun epäilysten tulos ani harvoin näyttää olevan uskoon palautuminen.

Rehellisyys kyllä vaatisi, ettei näyteltäisi, mutta kuka uskaltaa tuomita niitä, jotka väsyneinä ja välinpitämättöminä jättävät ne asiat pappien haltuun tehden vain, mitä juuri välttämättömästi vaaditaan, — ja niitä on paljon.

Naurettavaahan on, mutta minkä sille taitaa, että pappi kysyy varmasti uskottomilta nuorilta: uskotteko j. n. e. ja nämät silmää räpäyttämättä vastaavat: uskomme; — lupaatteko? — lupaamme. Ja kun he astuvat avioliittoon, antavat he papin loruta vanhenneita käsityksiä ja

vannovat vaikeasti täytettäviä valoja, — ja lapset annetaan samaan kouluun.

No niin, eihän se ole ihme. Ihmiset ajattelevat vielä yleensä niin kuin vanha rovasti, joka epäilevälle sukulaiselleen antoi neuvon: „usko sinä vain, se on varmintä, et ainakaan menetä mitään!”

— — —

Papin poikana katsoin velvollisuudekseni kerran vuodessa olla mukana ehtoollistoimituksessa. — Mitä minä itse asiassa tiesin? sillä puolustin itseäni. Ja oliko minun uskoni, vapaamielinen kantani antanut minulle tyydyttävää elämänymmärrystä ja, mikä tärkeämpi, elämänvoimaa ja siveellistä selkärankaa? Eipä suinkaan. Ja kun pienessä katumuksessa aina tulin kotiin, en hennonut omaisilleni, jotka minulle olivat rakkaita, tuottaa lisää ikävyyksiä, entisestäänkin oli kylliksi.

Mutta lopulta se alkoi käydä painavaksi. Kantani varmistui, uudistunut omatuntoni sanoi, että tämä oli sittenkin väärin. Ja viimeisenä kesänä, kun kotona olin, nousi vaatimus minussa niin suureksi, että, viikon turhaan yritettyäni alkuun pääsyä, sanoin lauantaina isälle: ette kai ole minua ilmoittanut mukaan?

— Jos et tahdo, niin enhän minä, — mutta miksi et tulisi?

— Minä kun en sitä ymmärrä.

— Eihän se ole meidän ymmärtämisellemme rakennettukaan. Ja sitäpaitsi, voihan kukin ottaa sen oman käsityksensä mukaan, laveammassakin merkityksessä, muistoateriaana.

Tuo kuului kyllä kauniilta, mutta mieleeni muistui rippipuheitten tavalliset varotukset: koetkoon kukin itsensä! ja — se syö ja juo tuomion itselleen.

— Kyllä minun nyt sentään täytyy jäädä pois.

— Hyvä!

— — —

Sunnuntaiamuna tulee äiti yliskamariini tuoden minulle puhtaita alusvaatteita, hän kumartuu ylitseni, suutelee minua hellästi ja sanoo lempeästi: Voi sinua, — siellähän me tulemme yhdeksi Hänen kanssaan ja Hän kyllä voi meitä valaista.

Mitä sanoisin hänelle? Hän oli menettänyt kasvattipoikansa vihaamansa Helsingin elämän ja uskottomuuden kautta, mutta kuolinvuoteellaan oli tämä kääntynyt, ja se oli äidin suurimpia iloja. — Nyt olin minä menemässä häneltä. Enkä edes voinut selittää, vaikka sieluni itki. Äiti parka! Tässä hän oli meitä hoitaessaan terveytensä menettänyt, kotitoimien kuluttava yksitoikkoisuus oli hänet kiihdyttänyt. Ei oltu pidetty huolta hänen henkisestä kehityksestään. Hän ei ollut koulusivistystä saanut, oli ollut uskovainen

tyttö myymäpöydän takana ja nyt jo kauan papin rouva, matamien suosikki, kiinteä emäntä ja lempeä äiti. Hän meni alas, ja kuulin heidän lähtevän.

— — —

Nopeasti pukeuduin vaatteisiini ja juoksin kirkkoon. Juuri astuissani lehterille lukee pastori K., ylioppilastoverini, rippisanojen tekstiä: „että penseä olet, etkä kylmä etkä palava . . .” — Taikamainen väristys kävi läpitseni. Miksi nuo sanat juuri nyt sattuivat? Penseä? Ja hän puhuu kauniisti, valistuneestikin. Minut valtaa avuttomuuden tunne ja hetkeksi herää halu mennä omaisteni viereen penkkiin, antautua kerran kokonaan jollekin asialle ja itkeä puhtaaksi laimea sydämeni. (Samantapaista tunsin kerran pelastusarmeijan kokouksessa).

En sitä kuitenkaan tehnyt, vaan siirryin syrjäiseen paikkaan penkkien taa ja antauduin unelmilleni, kuten tapani on, jos milloin kirkkoon eksyn.

Olin ensin levoton, pelkäsin, että turhaan ylvästellen ja näytellen panen toimeen tällaista ja tuotan surua omaisilleni, sillä onhan „valistuneitten” kesken niin paljon kehastelijoita, ettei seura aina houkuttele. Mutta sitten tuli minuun avoin, rauhallinen mieli, oli kuin puhdistava tuuli olisi käynyt läpitseni ja vielä kerran kysyin minä itseltäni: mitä tarjoaisit näille ihmisille kirkon

sijaan, jossa heillä sentään on ollut ja on monille vieläkin ainoa yhdistävä laitos vanhoine juhliineen ja hartaine toimituksineen?

Ja papin lukiessa „vaivaista syntistä” loihti mielikuvitukseni esille suuren salin, jonka muodot olivat ylevät ja johon oli aikaansaatu lämpöinen, kodikas tunnelma, mikä useimmista kaupunkikirkoista puuttuu. Seiniä peittivät kaunisväriset freskot kuvaten kohtauksia ihmiskunnan pitkästä tiestä sen etsiessä oleellista pohjaa jalakainsa alle ja jalustoilla seisoi hengen valiomiehiä prossissa valvomassa jättämänsä perinnön käyttämistä.

Sovittuina aikoina toivat nopeat kulkuneuvot laajoilta aloilta, tehtaitten valoisista halleista ja maanviljelyskoneitten äärestä kaunista kansaa kokoon. Juhlalliset urut soivat, runoja lausuttiin ja puhumolta selviteltiin luonnon ihmeitä ja inhimillisen kehityksen omituisia vaiheita. Sensuurina oli kuulijain selvä järki ja terve maku.

— — —

„Herra armahda meitä”, kuului urkujen ja ihmisäänten syvä valitus ja aatokseni kulkivat surun teitä — muistelin marttyyrien kärsimyksiä. Niin, pysähdyinpä ajattelemaan Natsarealaisen kohtaloa. Tein huomion, että oli ihmisiä, jotka olivat ehkä enemmänkin kärsineet. Hänellä oli edes se etu, että sai kärsiä kaikkien nähden, niinkuin oli saanut puhua kaikkien kuullen.

Ja joskin ristikuolema oli kauhea, niin sai hän kumminkin viimeiseen saakka sanoa sanottavansa tuomareille ja kansalle. — Niin myös Sokrates. — Mutta onnettomat ne, joitten järki inkvisitionin kidutuskomeroissa pimitettiin ja heidän väärennetty katumuksensa ja kääntymyksensä kansalle kerrottiin. Ei jaksaisi uskoa, että semmoista on ihmisten kesken voinut tapahtua — ja kai jossain muodossa vieläkin tapahtuu.

Näin minä silloin mietiskelin alttaritoimituksen kestäessä. Saarnaa siirryin kuulemaan urkulehterille. Isäni voi joskus saarnata erinomaisesti, „puhua niinkuin ihminen ihmiselle”, kuten eräs vapaamielinen toverini kerran sanoi, mutta nyt hän antoi perkeleelle kovin suuren osan ihmisparkojen elämässä — enkä minä jaksanut kuunnella, vaan siirryin ulos kirkon vieritse kulkeville rantavalleille ja katselin tutulle lahdelle, jolla risteili pursia auringossa välkkyvin purjein.

— — —

Muistui mieleeni perkele. Kuulin kerran yksityisen pappeinkokouksen ottavan häneltä suuren osan valtaa pois ja tuntuvasti vähentävän hänen helvettinsä merkitystä ja pitkä-ikäisyyttä. Keskustelu lähti, huomattavaa kylläkin, sieluopillisesta eikä jumaluusopillisesta seikasta. Isäni luo oli parikymmentä vuotta sitten tullut vaimo, joka vakuutti tulleensa siihen vakaumukseen, etteivät hänen lapsensa voi ijäksi hukkaa, joskin

he esikaupungin kurjuuspesien keskellä rappiolla menisivätkin. Saman vakaumuksen oli isä sittemmin kuullut toisenkin äidin suusta ja otti nyt asian esille.

Kovin olivat „veljet” vapaamielisiä. Eräs selitti ikuisen kadotuskäsitteen aina loukanneen hänen Jumalakäsitystään ja toinen sanoi Lutherin suurimmaksi erehdykseksi, että tämä — tosin käsitettävästi, taistellessaan anekapppaa vastaan — oli jättänyt pois opin välitilasta, kiirastulesta. Ainoastaan yksi apulaispappi koetti pitää helvetin puolta, — „olihan ihmisellä vapaus valita!”

Parin viikon päästä oli tuomiosunnuntai, mutta saarnoissa en huomannut jälkiäkään tuosta keskustelusta. Ehkä papitkin käsittävät, että se oppi kaatuessaan vie paljon muuta kuonaa mennessään. Muuten lie ensimmäinen ehto vapautumiselle, että pääsee haudantakasista peloista. Kokenut Faust sanoo:

„On hupsu, joka taakse pilvien
luo katseen sinne kaltaisiaan runoillen!
Hän seisokohon vankkana päällä maan,
ei toimekkaille mailma mykkä olekaan.”

1905.

Pelko.

Kaukana sisämaassa istuu yksinäisessä lukuhuoneessaan ullakolla nuorukainen. On tuulinen talviyö ja myrsky vinkuu autioitten lähihuoneiden akkunaraoissa, heittelee ovia kiinni ja auki ja irvistävät peikonkasvot pilkistävät ulkoa akkunasta kuvastuvan lampunvalon takaa.

Pelkoako tämä on? Hän on juuri lukenut Georg Brandesta ja tuntenut samaa kuin kesällä uudessaan raikkaassa suolaisessa merivedessä. Viileä viima kulkee läpi sielun ja terve voima ottaa asuntonsa epäsäännöllisen elämän ja sairaaloisten mietelmäin heikontamaan ruumiiseen.

Ja sittenkin pelkoa, epämääräistä kammoa?

Niinkö syvällä ovat meissä nuo orjuuttavat voimat, jotka opettavat ihmissydämmen pahuutta ja järjen turmiota?

Ja kellä sitten on oikein?

Hän lukee edelleen, että useinkin voi tuntea itsensä epävarmaksi ja kantansa horjuvaksi, mutta nähdessään jonkin ihmisparan sormet raskaan oven välissä, ei ajattele muuta kuin, kuinka saisi oven auki ja tuon vapaaksi. Ja aina on sormia ovien välissä, on pimeyden, raakuuden ja tietämättömyyden ovien välissä. Avatkaa niitä,

vapauttakaa henkiä ja teillä on työtä kyllä ettekä jouda turhia mietiskelemään.

Kiitos Georg Brandes!

Nyt muuttuu kaikki. Myrsky ei enää soi kamalana ullakon nurkissa eikä pimeästä pilkistävät kasvot ole peikon, vaan ystävämme, vanhan Pan'in ja päättävästi aukaisee nuorukainen säpin, jonka hän huolellisesti joka ilta oli sulkenut, avaa oven avaraan eteiseen, hengittää hetkisen raikasta ilmaa, heittäytyy sitten vuoteelle ja nukkuu ilman tavallisia väsyneitten aivojen tuskallisia houreita. Aamulla herää hän reippaana, sytyttää iloisen valkean jäähtyneen huoneen uuniin ja katsellen räisäkyvään tuleen miettii hän, kuinka saisi eilisillan tunnelman pysyväksi, varmaksi elämänvoimaksi. Huone valkenee vähitellen ja metsän takaa nousee kultainen aurinko heittäen häikäisevän hohdon yli valkeitten lumikenttien ja sitä tervehtii vapaa, nuori mies runoilijan sanoilla: „Aamu, joka esteet katkaset, sinua ylistää elämä.”

1902.

Kuolema.

Tutkimus, joka ei mitään säikähdä, on myös uskaltanut kolkuttaa tuonen portille ja vaatia maan mahtavata herraa tilinteolle. Meidän kysyvä aikamme tahtoo saada selville, mikä on tuo väärähdys, joka hermojen sähkölennättimiä pitkin kulkee hartioillamme, kun mainitaan kuoleman kaamea nimi; miksi katkeaa kesken iloinen nauru, miksi pila pakenee ja kasvot saavat säikähtyneen ilmeen.

Ajatteleva ihminen kysyy: tarvitseeko näin olla ja onko näin aina ollut? Ovatko ihmiset kaikkina aikoina tuijottaneet läpinäkymättömään väliseinään kuten Hamlet-prinsi pääkallo kädessä mietiskellen elämän arvoituksia kuolon valossa? Ja hyötyopin kannalta: mitä hyötyä voi olla kuolon mietiskelemisestä elämälle; mitä eletty elämä vaikuttaa kuolon tullen?

Heittäkäämme muutamia hajanaisia silmäyksiä sinne tänne näiden asioiden aloille, mutta koettakaamme ensin pyyhkiä sielumme vahataulut puhtaiksi tätä asiaa koskevista edellisistä vaikutuksista, niin että saisimme kirjotukseksi niiden sijaan uuden luvun. Sillä me pelkäämme kuolemaa, — ja meidän täytyy siitä pelosta päästä!

Mitä me siis tiedämme?

Me tiedämme, että syntymäin katkeamaton sarja on heittänyt meidät maapallolle, ja vaikka ruumiiltamme useita tärkeitä kykyjä puuttuu, on kuitenkin meidän sovitellen onnistunut saavuttaa yhä suureneva herruus luonnon voimiin nähden. Myös kehittynyt ajatus ja sen ihmeellinen ilmaus, kieli, ovat omiaan kohottamaan ylpeyttämme. Me katsomme olevamme äärettömästi korkeammalla eläimiä, joista harvat vanhuuttaan kuolevat, vaan kaatuvat he kesken olemistaistelua. Etenkin ihminen pitää huolta siitä, että harvat eläinkunnan oliot saavat maallisen majansa hajoamistilan kautta astua yli tuonen rajan, sen jälkeen kuin on yhä supistunut se ala, jolla ihmiset pelastavat ijjäkkäämmät ystävänsä vanhuuden heikkoudesta tehden pikaisen lopun heistä suupalan toivossa. Ja sotien joukkomurhissa sivistyneetkin kansat toisiaan teurastelevat, puhumattakaan kaikesta siitä hiljaisesta myrkytyksestä, jota työn kurjistumisolojen kautta miljoonia „veljiä ja sisaria” kohtaan harjoitetaan. Ei ole siis ollenkaan niin suuri ihmisten kunnioitus toistensa henkeä kohtaan, kuin juhlallisista puheista sopisi odottaa.

Mutta mikä on sitten kuolema?

„Toiset sanovat sitä nukkumiseksi, toiset heräämiseksi”, lausuu hirtehumorillaan Göran Persson August Strindbergin näytelmässä Kus-

taa Vaasa, kuvaten siten sattuvasti kaksi vastakkaista käsitystä, luonnontieteellisen ja uskonnollisen. Jälkimäinen näet opettaa, että tämä maallinen elämä on vain pieni koetusten aika, jonka kuluessa „vapaalla tahdolla” varustetun ihmisen on ratkaistava, kumpaa elon kahdesta ainaiseksi eroavasta suunnasta hän tahtoo noudattaa: hyväkö, joka kestää ijankaikkisesta ijankaikkiseen, vaiko pahaa, joka joskus enkelten lankeamuksessa syntyneenä jatkuu auttamattomasti ikuisuuteen. Mainittakoon sentään heti, ettei hienoin muoto uskonnollisuutta voi omistaa tätä „ikuista” kahtia jakoa, vaan uskotaan kaiken lopulta puhdistuneena palautuvan elämän alkulähteeseen takaisin.

Luonnontieteellinen mailmankatsomus taas sen sanoo ihmisen syntyvän sukupuoliyhtymän sattumuksesta ja joutuvan heti mailmassa niin monien perinnäisten, kasvatuksellisten ja taloudellisten vaikutusten alaiseksi, ettei hänen „vapaasta tahdostaan” voi olla puhettakaan. Korkeintaan voi hän älyänsä avoimesti kehittämällä kohota yhä ylemmälle itsetietoisuuden asteelle, jolta hän voi jotenkin selkeästi silmäillä elämää, vieläpä ehkä tietoisesti vaikuttaa kehityksen kulkuunkin.

Erittäin pelonalaisessa asemassa täytyy sen olla, joka uskoo olevansa taikaisten voimien vallassa, mutta ei ole varma, kummatko, hyvät vai

pahat, ovat voitolla ja kumpien joukkoon hänet otetaan, kun hän tekee kaamean „hyppäyksen pimeyteen”. Vielä Augustinuksen valintaopissa, jonka mukaan Jumala aivan mielivaltaisesti valitsee ja vetää jotkut autuuteen, jättäen toiset oman onnensa nojaan, ilmenee tämä käsitys täydessä raakuudessaan. Jonkun verran puhtaampaa on protestanttisuuden käsitys, joka selittää kuolontakaisten asiain oikeastaan riippuvan yksilön sisällisestä suhteesta Jumalaan. Tämä veisi johdonmukaisesti yksilölliseen riippumattomuuteen uskonnollisissa asioissa, jos uskallettaisi vetää johtopäätökset. Mutta siksi houkutteleva on saarnanaiheena ijankaikkisen autuuden ihanuus ja siksi nautintorikasta on muutamista saada töräytellä tuomion torvea ja kuvailla helvetin ikuisia liekkiä, että niistä opeista vain vastahakoisesti luovutaan hyvin tietäen niiden vievän paljon muuta kuonaa mennessään.

Pöyristyttävää on ajatella, kuinka ollenkaan on voinut ihmismielissä kehittyä niin pitkälle moinen oppi, „jonka luulisi lähteneen hottentottipyövelin aivoista”, kuten Georg Brandes sanoo. Ja samaan aikaan kuin tuo oppi vallitsi olivat ihmiset niin villiintyneet, että keksivät kidutusrangaistuksia, joita „hulluksi tullut perkelekään” ei olisi voinut uneksia. Mutta kiitos järjen voiton, helvetinoppi, jonka vastustajia on aina ollut kirkonkin etevimpien opettajien riveissä, alkaa

yhä laajemmalti olla voitettu kanta, perkele ei enää yhtä rohkeasti kulje „kiljuvana jalopeurana”, ja ihmiset, jotka hänen nielemistään eivät pelkää, odottavat koko lailla rauhallisemmin elämänsä epätietosta loppukohtaa koettaen asettaa niin, että jotain olisi tehtynä ennen levolle menoa.

Ja mihinpä muuhun pyrkisimmekään? Sillä eipä ole hauska muutaman minuutin armahdusta rukoileva raukka, eikä myöskään herätä jakamattonta ihailua uhmari, joka teatteritempuin syöksee vasten elon rajamuuria. Kauniimpi on vanhain kreikkalaisten kanssa pitää kuoloa unen veljenä ja ajatella häntä ystävällisenä pikku haltijana, joka kaataen kumoon sammuttaa elon soihdun.. Meillä on täysi syy pyrkiä tähän kauniiseen käsitykseen ja unohtaa keskiajan viikatemies, irvistävä luuranko, jonka kolina niin monia on järjiltä säikäyttänyt.

Miksi pelkäisimme kuolemaa, joka niin usein on vapauttaja? Toiveisiin pettyneen se enemmistä erheistä pelastaa, harhaan käyneen synnit sovittaa ja saattaa väsyneen lepoon. Tunnettuhan on taru ihmetohtorista, joka aikoi taitonsa näytteeksi herättää jonkun kuolleista, mutta jälkeen jääneet omaiset sen aina estivät. Ei toivo monikaan niin täydellä todella ketään tuonelta takasin, jollei taloudelliset syyt sitä vaikuta. Leski kyllä tuntee, mitä hän on menettänyt, ja orvon kohtalo on katkera. Mutta me tiedämme

että yhteiskunta voi paljon näitä kyyneleitä kivistä. Toiselta puolen tiedämme taas, kuinka tämän taloudellisen järjestelmän aikana perillisten väkistenkin väliin täytyy toivoa jonkun piakkoin autuaasti lähtevän. Ja kuka nyt voi sanoa itsestään, että hän on niin välttämätön! „Mennkööt vaan, kyllä me täällä loput toimitamme”, lausui hienolla huumorilla muuan vanha kirkonpalvelija. „Eikä sota yhtä miestä kaipaa.”

Luulisipa siis monetkin tyyneesti tervehtivän levon tuojaa, kuten keisari Augustus kuollessaan näytelmän tavallista loppulausetta matkien lausui: „näytelmä on päättynyt, taputtakaa käsiänne.”

Mutta vielä olemme kaukana tästä, vielä on meissä orjan verta, ei ole tullut aika, „joka ei kuololle kumarra, ei matele manalle mennen.” Ja siksi tapahtuukin joskus, että kuolon tullen kaikki vanhat pelot sukeltavat esiin aivojen salatuista sokkeloista, ja kuoleva sairas tai vanhus sopertaa itkevien naisten korviin opetuksia, joita käytetään kumoomaan kaikkea, mitä hän miehuitensa päivinä itsetietoisella työllä pystytti. Niin kävi Voltairen ja monen muun. Hieman hurskasta väritystä vain ja „katuvasta syntisestä” on pyhimystaru valmis.

Kuolon tuskallista kamppausta myös monet pelkäävät, vaikka uusaikainen tiede yhä varmemmin selittää, että tuo kauhea taistelu elon ja kuo-

lon kesken on enimmäkseen vain tiedottomia lihasten liikkeitä, ja todeksi osottautuu roomalaisen luonnontutkijan Pliniuksen lause: „Sielun lähtö ruumiista tapahtuu useimmiten ilman tuskia, joskus vielä nautinnollakin.”

Kun kuolon pelko katoaa, kääntyy ihmisten katse tähän maahan, ja katso eteen aukenee ihana näky. Lyhyt elämä maan laaksoissa saa suuremman arvon. Kun näkee elämän mahdollisuudet, niin tekee mieli koettamaan, mitä kaikkea se voi lapsilleen antaa. Yhä harvemmat kurjuutta kärsivät enää kuuntelevat lörpötyksiä korvauksista ja hyvistä oloista haudan tuolla puolen, yhä yleisemmäksi tulee käsitys, että maan rikkaudet riittävät kaikille, ja katkera taistelu opettaa lopulta ihmiset rauhassa järjestämään asiat yleiseksi tyydytykseksi.

Mutta vielä olemme alemmalla asteella, vielä täytyy meidän luokkataistelun kovassa kurissa oppia todellisen itsekkyyden vaikeata hyvettä, joka oikean epäitsekkyyden kanssa havaitaan sangen läheiseksi. Vielä ajautuu yksilöitä joukottain niin vaikeaan asemaan elossa, että he pitävät parempana itse astua ratkaisevan askeleen yli tuonen rajan, jota oikeutta suurimmat ajattelijat m. m. Montesquieu ja Rousseau puolustavat ihmiselle, joka ei omasta tahdostaan maan päälle tule, ja jolla siis täytyy olla oikeus lopettaa olemassaolon tuskat. Itsemurhaa ei tarvitse puolustaa,

sillä sen tekijä todistaa itsensä kuoloon tuomittessaan silmälleensä syvemmästi elämän kuiluihin, kuin ne, jotka hänestä lörpöttelevät. Sitä paitsi tapahtuvat useimmat itsemurhat taloudellisista huolista, joita voidaan helpottaa paremmalla järjestelmällä. Sillä nekään, jotka teoriassa elämää vihaavat, pessimistit, eivät suostu itsemurhaan; päinvastoin kehottavat he halveksuen sietämään elämän harmit. „Tämäkö oli elämä, siis kerta vielä!” sanoo Nietzsche.

Kun käsityksemme saamme puhdistetuiksi, ei meidän enää tarvitse riidellä haudantakaisista asioista ja mahdollisuuksista tämän jälkeen. Sen me ainakin tiedämme, että tämä yhä uudistuva ruumiimme ei voi „nousta ylös”, ja että sielun ilmiöt ja käsitteemme syvästi ovat riippuvat aineellisista havainnoistamme. Monet mutkikkaat teoriiat sielun kuolemattomuuden puolesta ja sitä vastaan jääkööt tämän käsittelyn ulkopuolelle, sillä ne eivät saa vaikuttaa käsityksiimme kuolemasta, vaikka väliin toivoisikin muutamien asiain edes haudan takana selviävän niille, jotka ovat täällä maan päällä olleet niin perin varmoja kaikista asioista taivaan ja maan välillä.

Mitäpä oikeastaan kellekään kuuluu, jos jotakin lohduttaa kuolon kynnyksellä kuvitella enkelin kultaisella avaimella avaavan portin taivaan ihaniin asunoihin samoin kuin viikinki uskoi nornain vievän hänet Valhallan saleihin ja

ylipäänsä kaikki kansat ovat uskoneet parhaan aistillisen nautintonsa uusiutuvan toisessa elämässä. Omituiselta vain tuntuu, että monet henkilöt, joitten täytyy turhuuksilla „tappaa aikaa” sietääkseen tämän elämän ikävää, vahvasti uskovat viihtyvänsä ijäisessä yksitoikkoisuudessa. Senpä johdosta lausuukin ijäkäs luonnontutkija Ernst Haeckel: „Syvämielisen tarinan ikuisesta juutalaisesta, onnettomasta Ahasveruksesta, joka turhaan lepoa hakee, tulisi osottaa, mitä tuommoinen „ikuinen elämä” voi tarjota. Paras mitä voimme toivoa kunnollisen, parhaan omantunnon mukaan käytetyn elämän jälkeen, on haudan ikuinen rauha. „Herra anna heille ikuinen lepo!”

1905.

Mitä teemme elämästämme?

On sanottu, että koko ihmiskunnan satoja vuosituhansia käsittävä kehitysjakso on ollut ainaista erhetyksistä vapautumista. Ja saman koulun saa käydä kukin yksilökin, jos hän ensin on saanut silmänsä auki, niin että ymmärtää olevansa moninaisten erhetysten vallassa, ja haluaa niistä päästä.

Ihminen syntyy aikansa ennakkoluuloihin. Uskonto istuttaa aikaisesta lapsuudesta häneen pelon ja kuuliaisuuden tunteet. Hän kasvaa säätynsä rajoitetussa piirissä omaksuen sen käsitykset asioista, ajatuskannat ja elämäntavat, joista on niin vaikea, monelle varsin mahdoton luopua. Vieläpä joskus kansallisuuskin piirtelee rajoja yksilön kehitykselle ja „kansallisvioista” ei myöskään ole helppoa vapautua. Ja lopuksi aikakauden tieteelliset auktoriteetit ja yleinen henkinen kehityskanta määräävät meidän tavallisten kuolevaisten aatepohjan, joka taas johtaa tekojamme ja toimintaamme.

Ei ole siis mikään helppo työ tunkeutua näin monen kerroksen läpi, kun hakee tietä aikansa rientojen eturiviin ja vain harvoista ihmisistä voi historia todistaa, että he olivat aikaansa edellä s. o. ajattelivat, tunsivat, tahtoivat ja toimivat

periaatteitten mukaan, jotka vasta miespolvia myöhemmin tunnustettiin päteviksi.

Ympärillämme jokapäiväisessä elämässä, keskuudessamme on ihmisiä kaikilta kehitystasteilta aina sen mukaan kuinka painavan ennakkoluulojen taakan he syntymästään ovat saaneet kannettavakseen, milloin he ovat alkaneet sitä vähentää ja kuinka suurta huolta he ovat edistymiseensä panneet. Emme siis suorastaan voi tuomita ihmisiä heidän kehityskantansa vuoksi ottamatta lukuun heidän edistymämahdollisuuksiaan. Moni on esimekriksi niin ijankaikkisten rangais- tusten pelon vallassa, ettei uskalla ryhtyä punnitsemaan yksinkertaisimpiakaan uudistuksia uskonnollisella alalla, onpa tämä pelko sekä omasta että omaisten turmiosta joitakin johtanut mietelmiin, joitten seurauksena on ollut mielenhäiriö. Joku taas on niin totuttujen elämäntapojen orjana, ettei, menettäessään usein ansiottaan saadut tulo-nsa, enää katso voivansa elämäänsä jatkaa, vaan „taloudellisista huolista” kuten sanotaan astuu yli elämän rajojen.

Tämä kaikki koskee etupäässä niitä, joille kohtalo on kehdosta antanut edes jonkinmoiset sekä aineelliset että henkiset mahdollisuudet edistymiseen. Aineelliset ja henkiset, sanoin, molempia näet tarvitaan, sillä yhtä varmaan kuin suuri aineellinen kurjuus tukahuttaa henkisen kasvun

yhtä varmaan ylelliset rikkaudet ilman henkistä pääomaa vievät turmioon.

Antaapa näin ollen suuri amerikkalainen vapauttaja Ingersoll mainiosta maailman kaikkeuden tutkijasta ja valistuneesta tiedemiehestä Alexander von Humboldtista sen erityisen kiitolauseen, että hän rikkaana ja ylhäisenä syntymältään kuitenkin tuli niin ahkeraksi ja valistuneeksi mieheksi, sillä nämät avut ovat yleensä tavattavissa vain köyhäin kotien pojissa, jotka omalla työllään ja ponnistuksellaan ovat asemansa valloittaneet.

Uudestaan ja yhä uudestaan on selvitettävä mitä on tehtävä olojen saattamiseksi semmoiselle kannalle, etteivät ylellisyys eikä kurjuus pääsisi tukahuttamaan ihmistaimen tasaista kasvua, vaan että kukin ihmislapsi lähimmiten voisi saavuttaa kasvamisensa mitan. Me tiedämme, että aineellisten elämisehtojen tasaisempi jako ja tietojen, elämässä tarvittavain tietojen kaikkien omaksi saattaminen, vasta voivat saattaa ihmiskunnan asemaan, jolloin lisääntyvä tositärpeitten tuotanto tekee mahdollisimman useille maan asukkaille elämän elämisen arvoiseksi, päästää ilon irroilleen ja muuttaa työn kirouksesta siunaukseksi.

Ja koska vielä olemme kaukana määrästä, on edessämme työ, jonka laajuus pakoittaa meitä kaikki voimamme siihen käyttämään, samalla kun

menneitten polvien työ rohkaisee meitä ja takaa menestysmahdollisuuksia.

Kullekin yksityiselle sopisi jokapäiväiseksi miettimisaiheeksi kysymys, joka kaikessa yksinkertaisuudessaan kuuluu: ihmiset, mitä teette te elämästänne? Olemmeko itsellemme tehneet tämän kysymyksen.

Mitä teemme elämästäme ja mitä teemme niitten elämästä, jotka lähellämme ovat? Tiedämmekö edes, että joskin paljon ulkonaisia esteitä, perinnöllisyyden, kasvatuksen ja ulkonaisen olojen kautta on, jotka vapaata tahtoamme rajoittavat, kuitenkin löytyy kyllin laajoja aloja, joilla tunnemme liikkuvamme *oman vastuunalaisuuden* pohjalla, joilla meidän täytyy tekemme joko hyväksyä tai niitä katua.

Siis: omalla työllä ja pyrkimyksellä vapautua ennakkoluuloista, yhteistyössä olla uskollinen, keskenäisen vastuunalaisuuden tunteva toveri ja kaikin tavoin levittää ympäristöönsä yhteistä aatetta, siinä tarpeelliset toimintaohjeet tahtoesamme vaikuttaa yhteiseksi menestykseksi.

1904.

Tulevaisuuden ihminen.

Puhutaan ja kirjojetaan niin paljon tulevaisuuden yhteiskunnasta sekä etsitään suorinta tietä siihen. Onpa jo aika ajatella tulevaisuuden ihmistäkin, sillä hyvinhän me käsitämme, että kapitalismin kasvatti olisi ilman valmistusta huono kansalainen sosialismin valtakunnassa.

Kaikilla ajoilla on ollut yhteiskuntaihanteensa, ihmisihanteensa myös. „Totinen israeliitti” oli toisellainen silloin kuin korven kansa Kaanaata valloitti ja silloin kuin natsarealainen koetti opilla ja elämällä osottaa, millaisen pitäisi oleman ihmisen pojan. Ateenassa ihasteltiin joutoelämää tieteilemisessä ja taiteilemisessä, samaan aikaan kuin Spartan nuoriso söi mustaa soppaa opetellen vastaamaan iskuihin navakasti niin miekalla kuin sanoilla. Renesanssin Italiassa oli politiikka tuhattaiturien urheilua, jossa myrky oli rehellisempi taisteluase kuin miehen sana. — Erilaista ihanne-olentoa tavotteli eläinten ja ihmisten ystävä, kerjäläismunkkien isä Franciscus, kuin sukurutsa paavi Leo X, Borgiaien petosuvusta. Ranskan vallankumous asetti järjen jumal-istuimelle, mutta tapaukset todistivat, kuinka vähän järki vielä hallitsi ihmissukua; ja „kunin-gasmurhaajain” pojat antoivat ampua itsensä

Napoleonin kotkain kultaushinnaksi. Toinen oli moraali feodaliajan porvarilla kuin on kapitalismin trustiritarilla ja pörssikeinottelijalla. Eri käsitys on miehestä ja naisesta, näiden asemasta ja oikeuksista, omatarvetuotannosta elävällä talonpojalla kuin teollisuusajan palkkaorjalla, joka valmistaa yksitoistatumaisia luoteja maapallon toisella puolella asuvia vastaan, pukeutuu Englannin kankaaseen ja amerikalaisiin kenkiin, syö vieraan maan viljaa ja imee kansainvälisiä aatteita tietämättä, missä veljensä on työnhaulla ja aavistamatta, mihin maanosaan lapsensa asettuvat.

Mikä on sosialidemokratian ihmisihanne? — Tai älkäämme käyttäkö korusanoja. „Ihanne” johtaa ajatuksemme harhaan, ihanneyhteiskuntaa kuvittelemme joko pilviin tai vuosisatain taa, jotka kummatkin ovat meistä kaukana, ihanneihminen on myös meille liian arvokas tuttavuus. Paljoa lähempänä meitä on käsitys normaaliyhteiskunnasta, terveitten solujen terveestä yhdistelmästä. Normaali-ihmistä me myös voimme helpommin ajatella, niin, hänet me voimme keskuudessamme tavatakin.

Mistä tunnemme hänet?

Vastaus on vaikea antaa, varmoja tunnusmerkkejä ei tahdo löytyä, sillä ulkokuori, jonka me ensin näemme, ja joka pitkäksi aikaa käsityksemme määrää, voi johtaa harhaan ja tavallisesti

johtaakin. — Jotain voinee sentään sanoa. Ainakin on selvää, mitä normaali-ihminen ei ole.

Hän ei ole elostelija, työn tuotteitten tuhlari, vaikka hänen käytettävänään olisikin rikkauksia, joitten ääressä hän sentään harvemmin syntyy. Ei hän myöskään ole suunpieksäjä eikä kulje korskein yli-ihmis-elkein. Merkittävin piirre, joka hänet epäterveestä ajasta ja ympäristöstä erottaa, on, se, että *hän ei pelkää*.

Sitä on ulkoapäin vaikea erottaa, sillä hyvinvoipa porvari, joka ivan hymy huulilla asettuu ylhäiseen asentoon työväkensä edessä, ja kapinoitseva palkkaorja, joka äänekkäästi ja uhkailevasti velkoo osaansa työn tuotteista, voivat alituisen vapista taloudellisen epävakaisuuden ja tuntemattoman tulevaisuuden taikaisesta pelosta. Hallitsijat ja hallittavat tuntevat epävarman asemansa ja pelkäävät, vaikka he keinotekoisesti onnistuvat sen hetkiksi unohtamaan ja tavallisesti saavat sen kätkeytyksi naamarin alle. Humalan unohdusta antava autuus ja silosen kohteliaan käytöstavan kaunistellut verukkeet ovat sen saman pelon aiheuttamia, jota urhoollinen ulkomuoto rintamassa ei aina voi peittää.

Ihmisen poika, normaaliolento, ei pelkää. Ei niin käsitettynä kuin olisi hän voittanut kaikki perinnöllisyyden ja vaiston puistatukset, joita säikähdyksiksi sanomme. Hän on vain päässyt sivistyneen ja sivistymättömän villin taikaisesta,

kalvavasta levottomuudesta, tuskasta, jolla tämä odottaa tulevia mahdolluuksia, joiden pelkää itseään vainoovan. Ei tarvinne enää puhua helvetinpelosta, se toki lienee voitettu kanta useimmissa uskonnollisissakin piireissä. Taloudellisten ja yhteiskunnallisten mullistusten pelko ei uuden ajan ihmiseen satu, sillä hän tietää, että ne ensiksikään eivät synny sattumalta eikä niitä voi mielivaltaisesti panna toimeen enemmän kuin estääkään, ja toiseksi, että ne tullessaan tuovat ihmiskunnan enemmistölle tuntuja etuja ja luovat uusia kehitysmahdollisuuksia.

Luonnonlakien tuntemus ja taito tietoisesti vaikuttaa ruumiinsa kokoonpanoon samoin kuin sielullisten kykyjensä suunnitelmallinen kehittäminen ja käyttäminen vapauttavat hänet siitä hermostuksesta, joka on nykyajan keskiarvo-ihmisen vitsauksena, ja joka ei suinkaan ole omiaan hänen pelkoaan pienentämään.

Voidaksemme tutustua tulevaisuuden ihmiseen täytyy meillä olla aavistus siitä mailman katsomuksesta, joka häntä ylläpitää ja elähyttää. Kun se ei ole opittava teoria, kaikkein vähintään kokoelma puheenparsia, niin ei sitä — ehkä onneksi — voi tarkkaan kiinnittää paperille. Se kasvaa hitu hidulta; kokemus, havainto ja hankittu tietomäärä kartuttavat yhä sen rakennetta, joka on sopusointuinen, vaikka se ei koskaan tule valmiiksi. Saavutettu kehitysaste antaa nor-

maali-ihmiselle kyllä päiväkseen olemisen tyyneyden, mutta se ei katkase kasvamista yhä suurempaan täydellisentymisasteeseen. Tietoisena itsensä ja ympäristöstään valitsee hän paikkansa yhteiskunnassa alistuen välttämättömyyteen niinkuin hän tyytyy siihen, että on syntynyt ihmiseksi maapallolle juuri omaan aikaansa. Kumankaan välttämättömyyden, yhteiskunnallisen ja luonnollisen, alle alistuminen ei estä häntä persoonallisuutensa vaatimusten ja mahdollisuuksien mukaan yrittämästä tehdä molempia siedettävämmiksi. Hän on vallankumouksellinen ja keksijä, mutta hän tuntee rajansa, ei yritä eikä uneksi mahdottomia, ja siksi juuri on hänen vaikutuksensa tuntuva.

Hän kohoo väliin — itse sitä hakemattaan — sankariksi. Mutta sellaiseksi eivät häntä monet käsitä. Hän on suuri, mutta sitä ei silloin huomata. Hänen haudallaan pidetään ehkä puheita, mutta niissä ei tulkita sitä, mitä hän itse asiassa oli. Sillä hän oli vain — ihminen, joka käyskenteli toisten, samalta näyttävään keskellä. Meissä taisi olla jokaisessa pieniä pyrkimyksiä olla jotain hänen tapaistansa.

Huhtik. 1907.

Paratiisi.

Onnellisuuden pyrkimys on ihmismielelle luonnollinen. Ihmissuvun suuren suuri enemmistö myöntää avoimesti yrittävänsä saada maallisen elantonsa mahdollisimman hyväksi ja nekin jotka katsovat voivansa nurisematta kestää suurretkin kärsimykset tässä „murheen laaksossa”, tyytyvät osaansa sillä nimenomaisella ehdolla, että saavat korvauksen tulevassa elämässä paljoa arvokkaampain nautintojen muodossa.

Sitä onnen tilaa, jota me ihmiset uneksimme, on nimetty paratiisiksi. Sana merkitsee puutarhaa. Hyvin voimme käsittää, kuinka onnen esikuvaksi on tullut kesäinen puutarha, missä valitsee vilpoisa rauha, kukat luovat silmälle iloa, linnut visertelevät ja hedelmät lupaavat lisätä hyvinvointia. — Sellaisessa onnelassa me kaikki viettäisimme leppoisia lomahetkiä!

Mutta me emme voi, ihmissuvun suurella enemmistöllä ei ole tilaisuutta tähän, on paljon onnettomuutta ja kurjuutta, vilua ja surkeutta.

— Miksi? kysymme.

Vastauksista ei ole puutetta: ihmiskuku, Aatamin lapset eivät parempaa ansaitse, heillä oli paratiisi aikain alussa, mutta he lankesivat syntiin ja nyt voi erityisen armon kautta vain pieni

osa heistä pelastua ikuiseen onneen, muut menevät loppumattomaan vaivaan.

Ei tyydytä tämä selitys. Kärsiville on tuossa niin vähän lohdutusta, että he kääntyvät muu-
anne: onko totta? Eikö ihmiskunnalla ole mitään toivoa? Vastatkaa viisaat!

— Ei, selittävät jotkut sellaisetkin, jotka eivät usko menneeseen eikä tulevaan paratiisiin. He koettavat saada kärsiviä käsittämään, kuinka turha on jokainen yrityskin saada parannuksia aikaan, elämä on käsittämätön paha, mielettömyys, joka olisi hävitettävä.

Pessimistiä, joka näin sanoo, katsovat kysyjät ensin kummituksena, mutta pian on heidän arvostelunsa valmis: itse sinä olet hullu, näemmehän, että elämä voi toisille olla hyvin onnekas, meillä, kärsivilläkin, on helpompia, hauskoja hetkiä ja me tahtoisimme vain tietää, eikö niitä voi saada laajenemaan ja taasen supistumaan kärsimysten hetkiä. Eikö kukaan voi vastata?

— Voi kyllä, kuuluu päiväpolitiikon kevytmielinen julistus: iloitkaa ja riemuitkaa, ei maailma niin mahdoton ole elää, unohtakaa surut ja kärsimykset, nauttikaa pienistä iloistanne enemmän, ja ehkä — ehkäpä teille voidaan toimittaa hieman helpotuksia, aikaa myöten, kunhan keritään, pääasia vaan, ettette hätäile ettekä metelöi, että ennen kaikkea pysytte hiljaa, muuten ette saa

mitään, vieläpä kärsimyksenne lisääntyvätkin. Ja se on silloin oma syyne.

Kyselijät tuskastuvat, heillä ei ole aikaa odottaa, heidän kärsimyksensä ovat hirveät, he eivät voi pysyä hiljaa, he metelöivät, he vaativat vastausta, he uhraavat voimansa ja verensä vain vastauksenkin saadakseen. Verissä päin heitetään heidät takasin. Uupuneinakin he uppoutuvat kirjoihin, he tulevat luennoille, he kysyvät tie-teeltä: etkö voi vastata?

Ja katso, vähitellen on tiede oppinutkin vastaamaan, on oppinut vastaamaan niin, että kaikki ymmärtävät. Se ei riennä vakuuttelemaan mitään, ennenkuin se arvelee olevansa varma ja sitenkin se vielä epäilee omaa varmuuttaan ja tutkii samat asiat yhä uudelleen. Mutta se on jo päässyt niin pitkälle, että kykenee osottamaan mailmankatsomuksen sellaisen, ettei sen omaksujan tarvitse paljon pettyä, ei tarvitse lyödä päätänsä seinään ja yhä uudelleen sanoa: erehdys oli sekin.

No mitä me nyt sitten arvelemme tältä tie-teeltä oppineemme sen paratiisiunelmamme suhteen? — Katselkaamme! Mitä siihen alkuajan paratiisilliseen tilaan tulee, — tulevan elämän ihanuutta ei se lupaa kellekään, mutta ei juuri kielläkään uneksimasta sitä, — niin on se osot-tautunut pelkäksi saduksi, joka on syntynyt suurten tuotanto-oloissa tapahtuvien muutosten ras-

kaina murrosaikoina, jolloin ihmiset huoaten muistelevat, että isät „vanhoina hyvinä aikoina” taisivat eellä onnellisempina. Mutta niin uskonnollisten kuin luonnon alkutilan ihannoitsijainkin kuvitteleva kadonnut paratiisi on auttamattomasti osottautunut olemattomaksi. Eläimestä kehittyyvä on ihmisrotu, joka nälän, ravinnon etsinnän alati ahdistavassa pakossa keksii aseita, työkaluja, kylmässä suojelee itseään; sekaisten suhteitten jälkeen alkaa vähitellen kehittyä yksiaivoiseksi, joka ei vielä kukaan ole yleensä toteutunut; tekee kaltaistensa kanssa sopimuksia yhteiseksi turvaksi, suuren riistan yhdessä pyytämiseksi, joista vähäisistä aluista on kehittynyt nykyajan monimutkainen yhteiskuntarakenne. —

Kehitys ei ole yhtä ainoata toivotonta vaellusta, kuten jotkut uskottelevat, eikä myöskään säännöllisessä tahdissa nousevaa edistystä. Se on kirjava kokoelma yksilöjen, luokkain ja kansakuntain vaiheita, jotka kertovat esimerkkejä suunnattomista kärsimyksistä ja pohjattomasta kurjuudesta, mutta myös rohkaisevista edistysaskeleista ja verrattaisesta hyvinvoinnista joidenkin kehityskausien kukoistusaikoina. Niinpä kernaasti otetaan esimerkiksi „vanhoista hyvistä ajoista” yksinkertainen talonpoikaiselanto ennen kuin uusaikainen liikehujaus oli päässyt sitä häiritsemään. Samoin kertovat aikakirjat kohtuullisista työoloista ja iloisesta elämästä keskiajan

käsityöläiskaupungeissa. Paratiisillisuutta näissä oloissa sekotti kyllä aika ajottaisten häiriöitten tuottama epävarmuus: kaupunkeja uhkasi ryöstöt ja vallotukset, talonpoika on luonnon oikkujen, ryöstöaatelin ja maan ulkonaisen vihollisen vallassa. Koko tämän „paratiisin” tuhosi myös maanpuolustusjoukosta kehittynyt aatelisvalta, siitä kasvanut itsevaltius sekä lopuksi kapitalismi, joka pirstasi käsityön, ajoi talonpojan pois konnultaan tai teki hänet riippuvaksi velalliseksi.

Kapitalismipa loi uusaikaisen palkkaproletariat, työläisluokan, jonka se heitti sanomattomaan kurjuuteen epäinhimillisten työolojen, kurjan asunnon ja riittämättömän ruoan kautta, samalla kuin sille kävi mahdottomaksi elää henkistä ja yhteiskunnallista elämää sekä elähyttää olemustaan virkistävän huvittelun kautta. Kamalimpana osottautuu kapitalismin vaikutus työtömyydessä, jonka ilmiön täytyy olla villillekin arvoituksena. Hän ymmärtää kyllä laiskottelun autuuden ja nauttii sitä, milloin vain voi, mutta hän ei mahtane voida käsittää, ettei saa tehdä työtä, jos tahtoo. Ja aina kun ihmisen on valittava työn tai nälän välillä, valitsee hän edellisen, jollei se ole hänen kehittyneemmän oikeustajuntansa kannalta katsoen muuttunut aivan sietämättömäksi, niin että kuolemakin on tervetullempi.

Kapitalismin kehityskauden alussa odottivat sen puoltajat sen antavan paratiisillisen onnen ihmisluvulle. Lupasihan se teollisuuden kautta kohottaa ihmisluvun rikkaudet äärettömiin, mailman kaupan kautta tasata yli maapallon sen eri osissa tuotetut ylellisyydet, saattaa kansat keskinäiseen vuorovaikutukseen, avartaa ihmisten katseet, kohottaa kukoistukseen tieteet ja taiteet, — niin mitäpä kaikkea se lupasikaan. Ja — kieltämättä — se on täyttänyt koko joukon näitä lupauksia.

Rikkaus on todella kasvanut yli rohkeimpain unelmain, mutta sen jako on luonut helvettikuvelmiäkin onnettoman tilan. Mailmankauppa kuljettaa ylellisyyksiä ympäri maiden ja merien, mutta niistä joutuu vain rippeitä työtä tekeväälle kansalle. Kansain vuorovaikutus on suuremmoinen, mutta kapitalismi on itse alituisen sodanvaaran aiheena. Ihmisten katseet ovat avartuneet, vapaa-aatteisuus on levittänyt siunaustaan lavealti, mutta samassa määrin on lisätty ihmisluvun pimennys- ja tyhmennyskeinoja. Tiede on kohonnut korkealle, mutta palvelee ja puolustaa suureksi osaksi riistämistä. Taide on alituudessa rappeutumisen vaarassa palvellessaan joutilaisuuden turmelusta. — Mitä tehdä, paratiisia ei tämä ole?

Uusi paratiisiunelma esittää itsensä: sosialismi. — No mitä tiedät ja tarjoat? — Se selit-

tää: en kehota palaamaan villien luonnon tilaan, en yrittämään käsityön ja talonpoikaisuuden ihannoituun aikaan. Ensiksikin voisi tehdä painavia muistutuksia niiden ihanteellisuutta vastaan ja toiseksi on niihin palaaminen mahdoton. Ihminen ei näet ollenkaan siinä määrässä hallitse olojaan ja elantoaan kuin on uskoteltu, vaan on hän sangen sidottu perinnöllisyyden, rotunsa omituisuuksien, maansa, kasvatuksensa, ammattinsa, uskontonsa, tietonsa, lahjojensa ja vaatimustensa puolesta — joita hän ei voi mielin määrin vaihtaa — tekemään sitä mitä tekee. Ei siinä siis unelmat eikä päähänpistot auta!

Mutta jos tutkii niitä paikkoja, mistä kenkä puristaa, niin ehkä niitä voidaan avartaa. Missä sitten on vika?

— Liian pitkä työpäivä!

— Lyhennetään.

— Miten?

— Ei tehdä niin pitkiä päiviä! Hyvin yksinkertainen ratkaisu ja on osottautunut voivansa mainiosti toteutua. Mitä muuta?

— Tehtaassa on huono ilma.

— No, luukkuja seiniin, insinöörit keksimään uusia laitoksia eikä suostuta olemaan töissä, jollei niitä tule. Ja niitä tulee.

— Työnjohtaja on ilkeä ja sopimaton mies.

— Pankaa pois.

— Ei voida, isäntä ...

— Pakottakaa! Sekin käy vaikka vaivalla.
Mitä muuta?

— Palkkaa on vähän.

— No, paljoko teille kelpaisi?

— He, he, kai sitä kelpaisi; mestari saa niin paljon, insinööri niin paljon, johtaja niin paljon, yhtiön isännöitsiä niin paljon ja — ja osakkaat, emme tiedä kuinka paljon, mutta ei se olekaan palkkaa.

— Ei, se on ansiotonta työstä johtumatonta tuloa, jolle voi antaa hyvin rumia nimiä. Se olisi poistettava. Siihen päästäisi siten, että työväki itse omistaisi koko tehtaan. Ei tosin silloinkaan voitaisi maksaa rajattomia palkkoja, yksinkertainen jakolasku osottaisi, kuinka paljon kullekin tulee ja johtajaksi valitulle maksettaisi lisäpalkkiota, jos ei kukaan muuten tahtoisi ruveta siihen toimeen. Jos useampia tehtaita, koko maan, valtakunnan tai maanosan, mikseipä lopulta koko maapallon tehtaat ja liikelaitokset yhtyvät liittoon, niin jakautuu koko mailman rikkaus tasan kaikkiin maan ääriin, jakaa siunaustaan kaikille yhteisen tuotantokoneiston osakkaille.

Tämä on sosialismin perusvaatimus, josta kaikki muu johtuu. Tuo ansioton tulo-erä pois! Siitä seuraa johdonmukaisesti, että kaikki muukin annetaan. Palkakseen työnsä tulokset saava, kohtuullista työtä tekevä ihminen pitää vaivatta hallussaan valtiollisen ja kunnallisen määräämis-

vallan, hän ei elätä tarpeettomia yksityiskaup-
piaita eikä ylipäänsä salli kenenkään saada ansio-
tonta hyötyä. Häneltä ei kukaan voi riistää kan-
salaisvapauksia eikä oikeuksia, niiden käyttämi-
nen kun on itse tuotantotavan luonnossa.

Ihmissuvun tie johtaa kapitalismista sosia-
lismiin, luonnonpakolla, kapitalismi ei pysy pys-
tyssä, se sotkeutuu omiin jalkoihinsa ja kompas-
tuu, sijalle astuu sosialismi, jonka perusteet ovat
valmiina työväen järjestöissä, osuuskunnissa, yh-
teiskunnallisissa liikkeissä y. m. aloilla. Olkaa
hyvät, paratiisi!

— Onkohan niin, kysyvät epäilijät ja vas-
taväittelijät. — No antaapa kuulua, mitä vastus-
tajilla on sanomista! — Ei voi odottaa ihmisen
niin paljon siveellisesti paranevan, että rupeaisi
ajattelemaan yhteistä hyvää, siinä määrässä itsek-
käitä tässä ollaan. — Niin ollaankin, vastaa sosia-
lismi, mutta ollaan vaan. Juuri se itsekkyyys pa-
kottaa meitä sosialisteiksi, työväenluokan etu
vaatii sitä ja se on samalla yhteiskunnan, koko
kansan etu, koska ei ole kellekään terveellistä pe-
riä suuria omaisuuksia, saada ansaitsemattomia
tuloja ja joutua valta-asemiin, joita ei kykene
hoitamaan. Tullakseen sosialistiksi ei ihminen
tarvitse tulla rahtuakaan paremmaksi, vähän jär-
ki herätä vain. Toinen asia on sitten, että kai-
ken todennäköisyyden mukaan tämä järjestelmää
hävittäisi rikoksia, jotka johtuvat epänormaa-

leista oloista, kurjuudesta ja ylellisyydestä, se vähentäisi kiusauksia ja ehkäisisi lankeamasta, joten sen turvissa voisi syntyä terveempi ja puhtaampi ihmisrotu.

— Mutta miten käy vapauden siinä yhteiskunnassa? Tarvitaan tietysti hirveä määrä tarkastajia ja poliiseja!

— Herrat mittaavat asiaa oman kaavansa mukaan. *Nyt* on juuri tuommoinen tila, että jokaisella — paitsi riistäjillä — on vartiomies perässään, nyt ei voi puhua vapaudesta. Mieli-valtaa ei mikään yhteiskunta siedä, mutta yhteiskunnallisen velvollisuutensa täyttäneiden kansalaisten yksityisasioihin ei kansanvaltainen yhteiskunta puutu, mutta kyllä virkavaltainen ja kapitalistinen.

Onhan niitä vastaväitteitä ja kaikkien niiden tarkoituksena on todistaa, ettei sosialismi toteutettunakaan — jonka mahdollisuutta he epäilevät — olisi mikään ihannetila. — No, tuo riippuu siitä mitä ihanteella tarkotetaan.

Jos tarkotetaan ihannetilalla sitä, että paisetetut pyyt lentävät laiskojen suuhun, että virrat vuotavat viiniä — tahtoo sanoa alkoholitonta, vuoret ovat sokeria ja lauhkean sään takia asunnot ja puvut tarpeettomia, jolloin intohimot eivät polta ihmissydämissä, jolloin ei rakkaus synnytä ristiriitoja jopa tuskaakin, jolloin viha ja kiukku on tuntematon, niin jos semmoista odottaa, niin

kai sen unelman voi tyhjänperäläksi todistaa. Mutta ei sosialismi ole luvannutkaan sitä. Se lupaa vain tilan, joka on kapitalistista yhteiskuntaa ylempänä, joka lopettaa ihmisten taloudellisen kurjuuden ja etuoikeutetun ylellisyyden, avaa kehitysmahdollisuudet ihmisten parhaille voimille ja estää huonoja taipumuksia pääsemästä kehittymään. Emme sen piirustuksia voi valmiina esittää, kukin aika tuo, mitä on tuodakseen ja meitä kehittyneemmät ihmiset saavat uusien tuotannollisten ilmiöiden ja tieteen ihmekeksintöjen perustalla toteuttaa, mitä itselleen edullisena pitävät. Mutta avaamalla köyhälistölle nämät uudet, toivehikkaat ja samalla luotettavat näköalat, joista esimaku jo alkaa tuntua siellä täällä, vaikka vanha mailma raivoaakin, antamalla uskoa ja toivoa arvelee sosialismi voineensa todistaa, että kuitenkin paratiisi on, on vahvana luottamuksena meissä ja todellisuutena meidän lapsillamme.

1907.

Työttömyys — —?

Muinaisajan arvotuksellisina muistoina kohoavat Egyptin sannasta sfinxit, leijonaruumiiset, ihmiskasvoiset jättiläiskivikuvat, jotka tyhjin silmin tuijottaen tekevät kaamean vaikutuksen nykyaikaisiin. — Mikä tarkoitus on tuollaisella? kysyy kukin itseltään. Ei vastausta, arvotus on ratkaisematon.

Nykyajan kaamea arvotus on työttömyys! Joka syksy se kohoaa kuin maan uumenista vallassa olijain silmien eteen ja aina he hätääntyvät. He muistavat sen vanhastaan, mutta he olivat elättäneet itsessään turhaa toivoa siitä, ettei se tulisikaan takasin. — — Jos se jäisikin pois! — — Ei jää. — Suurempana tulee. Mitä tehdä? Tuloksena on hätäaputoita, vaivaisapuja, juuri ja juuri niin paljon, että ne pitävät vaa'an tasapainossa, eivät laske nälkää pääsemään ihan äärimmilleen, sillä silloin — he tietävät sen — tapahtuu jotain ainakin heille itselleen vähemmän hauskaa.

Joka ei voi kapitalismin kehityksestä käsitellä, että se *välttämättömyydellä* luo työttömyyttä, siihen täytyy tämän arvoituksellisen kummituksen todella tehdä ihmeellisen vaikutuksen. Jos se kohtaa häntä itseään, s. o. jos hän on työttömäksi

ja leivättömäksi heitetty työläinen, niin hän joko nääntyy nälkään uskonnollisen vakaumuksensa marttyyrina tai nousee enemmän tai vähemmin itsetietoiseen, kuitenkin yksilölliseen, taisteluun yhteiskuntaa vastaan, hänestä tulee rikollinen, anarkisti, kuten Minna Canthin „Kovan onnen lasten” Topra-Heikki. Verisin otsin heittää yhteiskunta hänet kuitenkin takaisin ja sulkee tyrmäänsä.

Miten vaikuttaa tämä työttömyyden peikko sitten niihin, joita se ei nälällä ahdistaa, yläluokkalaisiin? Hellät, herkät mielet, kuten esim. Minna Canth säälivät, tuntevat kärsivien mukana ja seuraavat heitä — ajatuksissaan — rikokseenkin asti. Se on monasti miltei oikeutettu heidänkin mielestään, mutta silloin he horjahtavat. Itsetietoinen anarkisti kohottaisi lakkiaan noustessaan mestauslavalle tyytyväisenä työhönsä, nämä masentuvat ja antavat sankarin puhua toivottomuuden, jopa katumuksenkin sanoja. Hentomielinen yksilöllisyys, vaikka se väliin nousisi kovaankin sanakapinaan, ei voi yhteiskuntaa kumota eikä auttaa. Hyvä se silti voi olla kirjallisenä tulkitsijana.

Mutta eivät kaikki sääli. „Hakekaa työtä!” „Säästäkää!” „Älkää hankkiko liikaa lapsia!” j. n. e., siinä hyvin tavallinen ratkaisu, jolla hyvät porvarit luulevat selvinneensä asiasta. Eikä ihmekään, heidän „intelligenssinsä”, „uuden ajan

miehensä” ovat samaa mieltä. Kirjottaapa esim. Kasimir Leino vielä v. 1897 juuri „Kovan onnen lasten” johdosta: „Mutta että rehelliset tarmokkaat työmiehet maalla olisivat työttömyyteen tuomitut sen kautta, että he valtion rautatien työstä joutuvat pois, sitä ei kukaan usko.”

Lyhyttä kuin katkismus ja varmaa kuin maanlaki! Mitä tyypillisin pikkuporvarin kat-santokanta. — Ne olivat meidän „nuoret!” Merkillistä on vielä se, että tri Leino myöntää Topra-Heikillä olleen oikean tarkoituksen, Ilkan hengen: „ei oikeutta maassa saa” j. n. e.; vika oli vaan siinä, että hänellä oli — liian vähän väkeä. „Nuoren Suomen VII:ssä numerossa se seisoo.

Eikö ollut todella yhteiskuntavaara, että täl-laista oppia levitettiin meillä vielä 10 vuotta sit-ten? Joukkoterrorismin ja kapinan oppeja! —

Nyt on tuhansia joka vuosi työttöminä, nyt olisi Topra-Heikillä joukkoja, mutta — — rikol-lisuus työttömyyden takia ei liene lisääntynyt yhtä suuressa määrässä, kuin työttömyys on kas-vanut. — Miksei? — Siksi, että meillä on ollut sosialidemokratia jo kymmenen vuotta! Se on antanut työvälle uuden toivon ja se on antanut uuden uskon, se on opettanut *järjestäymisen* ja rauhallisten *joukkoliikkeiden* merkityksen ja näyttänyt, että niiden avulla saa jotain irti kapi-talistiyhteiskunnankin kovasta kalliosta.

„Ikuiset“ oikeusperiaatteet.

Kun joku tahtoo väitellessä saada oikein eitämättömän ja kumoamattoman perustan, ottaa hän juhlallisen asennon — sen voi tehdä kirjoituksessakin —, lyö rintoihinsa ja sanoo jonkun noista ikuisista tenhosanoista: „oikeus”, „vapaus”, „totuus”, „rakkaus” y. m. Muuta ei tarvita, taika on tehty ja suuri osa lukijoista ja kuulioista tekee ristinmerkin ja kumartaa: te olette oikeassa!

Sanoin suuri osa, mutta samalla on riennettävä huomauttamaan, että tuo osa yhä pienenee, sillä yhä suureneva joukko ei enää anna sanoin sotkea käsitystään, vaan ottaa tutkiakseen, mitä sen sanan takana on. Ja joka avoimin silmin tähän tutkimukseen iskee käsiksi, hän pian huomaa, että samalla sanalla voi olla monta merkitystä, ja että se väliin ei ole yhtään mitään muuta kuin — tyhjä sana vain.

Näihin mietteisiin johduin lukiessani Helsingin Sanomista Th. R:n s. o. valtioneuvos Reinin läksytystä Sanomille, jotka eivät ole kaikessa tyydyttäneet „lukijaansa ja ystäväänsä perustamisesta saakka”, R:iä. Vanhusta on loukannut lehden kanta Laukon jutussa.

Th. Rein kyllä „surkuttelee sitä, että aivan viattomat henkilöt ovat voineet joutua *ikävyykseen*”, (=kodistaan kylmän kouriin!) Mutta „päävika” on jokaisen „oikein-ajattelevan” pantava torpparien niskaan koska nämät ovat polkeneet yhtä *ikuista oikeusperiaatetta*, sitä että „*vapaaehtoisia sopimuksia on pidettävä.*”

Näihin sanoihin voimme pysähtyä ja sivuuttaa valtioneuvoksen muut taikasanat: „oikeuden, vapauden ja kulttuurin”, samoin kuin Helsingin Sanomainkin anteeksi pyytelevän selittelyn, jossa toimitus vedoten „Työmiehen” haukkumisiinkin koettaa vakuuttaa kylliksi puoltaneensa lain pyhyttä ja järjestysvallan oikeutta vaikka ilmaisivatkin „myötätuntonsa” torppareille ja arvostelivatkin myös isäntääkin, koska tämä ei sovitellut mikä olisi ollut hetken vaatimuksiin soveliaampaa.

Siis, ikuinen oikeusperiaate, mikä se on tässä kysymyksessä? Sekö että keskiaikaisista läänitysoloista kotoisin oleva Laukon läänin vapaaherrallinen „omistus” on pyhempi kuin sukupolvien kautta vuosisatojen työhön perustuvan *työn ja kotikomun* oikeus, vai päinvastoinko. — Niin, siitä on nyt taistelu käytävä. Me tiedämme, mitä laki sanoo, mutta me voimme myös viitata lukuihin porvarillisiin lausuntoihin, jotka myöntävät, että tuollaista salliva laki on vanhennut. Me emme siihen tyydy, me väitämme, että moinen laki on alkujaankin ollut vääräys tai — käyttääk-

semme hra valtioneuvoksen sanaa — on „ikuisesta” vääryydestä kotoisin, siitä käsityksestä, että kellään ylipäänsä olisi oikeus riistää toisen työtä tai karkoittaa häntä kodistaan ja konnultaan. Meistä on pienempi puoli asiassa, tapahuiko häätö kesällä vaiko talvella — vaikka viime mainittu menettely on omiaan asettamaan perusvääryyden vain tavallista räikeämpään valoon — *pääasia on työn ja kodin oikeus, sanokaamme pyhyys, jota on polkenut yksilön oikku*, Hels. S:han myös viittaavat varovasti, että nykyisin jo sellaiset asiat saadaan sovittelulla selviksi! Ja laki s. o. yhteiskunta, joka tällaista oikkua ryhtyy asevoimalla täytäntöön panemaan, on itsensä tuominut! Sen olemme tahtoneet sanoa ja Helsingin Sanomat m. m. ovat osottaneet hetkellistä horjuvaisuutta pieniin myönnytyksiin tähän suuntaan, mutta heti on se saanut varoittavia kotivitsan iskuja selkäänsä ja poikennut kiltisti pahoilta poluilta „ikuisen” oikeuden taatuille tattereille, riistäjäomistajiensa autuaaseen laumaan.

Suorastaan humoristinen on valtioneuvoksen puhe „vapaista sopimuksista.” Kuka yläluokkalainenkaan olisi niin lapsellisen naivi, että uskoisi Laukon enemmän kuin muidenkaan torpparien koskaan vapaaehtoisesti suostuneen orjankontrahteihinsa, jollei vapaudella ymmärrä ihmisen todella „ikuista” valintavapautta joko kuolla nälkään tai alistua nöyryyttäviin ehtoihin. Näi-

den ehtojen välillä valitsemista ei kuitenkaan tavallisessa kielessä nimitetä vapaudeksi, vaan sanotaan: oli *pakko* valita joko kuolema tai orjuus. Emme voi kieltää tosiasiaa, että ihmiset yleensä tällaisessa valintatilaisuudessa ovat valinneet orjuuden, etenkin jos sitä on kaunisteltu „laillisuuden” vaipalla. Mutta tosiasia on myös, että kun hitunen kultturia, jota valtioneuvos on vakuutettu lämpimästi edistäneensä, on päässyt ihmiseen vaikuttamaan, tuntuu orjuus sietämättömältä kantaa ja usein silloin herännyt orja — kaikkensa uhallakin — yrittää katkoa kahleitaan! Niin tekivät Laukon torpparit ja siksi kunnioittaa Suomen köyhälistö heitä vapauden ja kulttuurin esitaistelijoina. Poliisivaltio on hetkeksi osoittanut olevansa heitä voimakkaampi, mutta ensi vaalit osottavat, onko Suomi painunut poliisivaltioksi vai pyrkiikö se yhä enemmän kulttuurikansaksi, oikeuden yhteiskunnaksi. Ja kun vanhat „kulturin” kannattajat yhä enemmän peloissaan pakenevat taantumuksen helmaan, astuu kulttuurin vartijaksi työstään ylpeä, sivistystietoinen köyhälistö, kansan vankka pohja. Sille kestää rakentaa.

Hra Rein myöntää kansanvaltaisuuden periaatteille oikeutusta vain sikäli kuin ne soveltuvat „oikeuteen, vapauteen ja kulttuuriin.” Me väitämme, että „oikeus, vapaus ja kulturi” vastaavat tarkotustaan vain sikäli kuin ne soveltuvat kansan-

valtaisuuden periaatteeseen. Jos ne eivät siihen sovellu eivätkä sitä palvele, ovat ne vain korukukkia koirien haudoilla, maalatuita kulisseja irvistävän kurjuuden verhona, harhanäkyjä, tyhjiä sanoja, jotka ovat revittävätkä pois. — Sitä vaativat sosialidemokratian periaatteet ja niistä voisimme hyvällä syyllä sanoa, että ne ovat ikuiset!

8, 2, 07.

Oikeuslaitoksemme alennustilassa.

„Sillä tuomari on yhteisen kansan tähden, eikä yhteinen kansa tuomarin tähden.”

„Kaikki lait pitää olla sellaiset, että ne ovat yhteiseksi hyödyksi, ja sentähden, kun laki tulee vahingolliseksi, ei se enään ole laki, vaan väärä, ja se on hyljättävä.”

„Hyvä ja älykäs tuomari on parempi kuin hyvä laki, sillä hän voipi asetella kaikki kohtuuden mukaan. Mutta missä paha ja väärä tuomari on, siinä ei auta hyvä laki mitään.”

„Mikä ei ole oikeus ja kohtuus, se ei saata olla lakikaan.”

„Kaikkea lakia on älyllä käytettävä, sillä suurin oikeus on suurin väärä, ja oikeudessa pitää olla armo mukana.”

„Yhteisen kansan hyöty on paras laki; ja sentähden mikä havaitaan yhteiselle kansalle hyödylliseksi, se pidetään lakina, vaikka säädetyt lain sanat näyttäisivät toisin käskevän.”

(Tuomarin ohjeista).

Ylläolevat otteet vanhan lakikirjamme „tuomarin ohjeista” antavat selkeän käsityksen siitä, että lainsäätäjillä on aikoinaan ollut hyvässä tie-

dossa sen „oikeuden” todellinen laatu, joka nojautuu vain lain kylmään kirjaimeen, onpa otettu sekini huomioon, että tuomari voi omaan etujensa takia tulkita kierosti lakia. Ja tältä varalta on lainsäätäjät vakavasti varottanut tuomareita aina ottamaan huomionsa „yhteisen kansan hyödyn.” Kun ottaa huomioon, että tämä laki ja nämät määräykset ovat syntyneet ennen kapitalismin aikakautta, joka on antanut vääryyden tekijöille uuden ja hienomman — mutta ei silti vähemmän turmiollisen — tavan tuhota lähimmäistensä omaisuutta ja elämää, niin käsittää kyllä että nämät tällaiset säädökset ovat luokkavastakohtien kärjistymisen takia riittämättömät enää pitämään aisoissa lain ja oikeuden tulkittamista, niin että niiden varjokaan pysyisi yllä. Lukuisat kansan sananparret „herrain” kanssa käräjäimisestä todistavat siitä katkerasta vääryyksien sarjasta, jonka kansamme pohjakerrokset ovat saaneet nahassaan tuntea aikojen kuluessa.

Monet kuvittelevat aikain parantuneen. Puhuhan nyt „korkea oikeus” toki suomea. Kyllä, mutta monasti voi kysyä: minkälaista? Vieraalla kielelläpä sentään pidetään pöytäkirjaa hyvinkin tärkeissä oikeusjutuissa, ja vaikka sitä pidetään suomeksikin, on sen sanamuoto kokonaan tuomarin vallassa. Kun tietää, mitä pienetkin lakikie- len sanavivahdukset voivat vaikuttaa — ne merkitsevät usein vuosia! — niin täytyy vapista sitä

„oikeutta”, joka nojautuu yhden tai parin henkilön yksilölliseen käsitykseen, joka aina on kokoonpantu suureksi osaksi luokkaennakkoluuloista ja edeltä tehdyistä käsityksistä. Kun on nähty puhetaitoisen tuomarin johtavan ällistynyttä todistajaa myöntelemään ja kieltelemään asioita, joiden kantavuudesta hänellä ei usein ole aavistustakaan, niin on syvä epätoivo pyrkinyt mieleen. Ilmeisen selvää on että tuomari ja todistaja puhuivat eri kieltä, toinen kirja- ja lakikieltä toinen kansankieltä, jolla on omat lausuntotapansa. Tuomarin ohella sotkee asianajaja asianosaisia, etenkin jos syytetyillä ei ole lainopin ongelmoihin ja asianajajakoukkuihin perehtynyttä avustajaa, kuten nykyisinkin on laita monessa suuressa jutussa. Siinä ettei yhteiskunta määrää syytetyille joka tapauksessa puolustajaa, kas siinäkin ilmenee oikeuslaitoksemme syvä alennustila. Venäjällä taitavat pikaoikeudet olla samassa asemassa, mutta säännöllisten tuomioistuinten edessä on syytetyillä lainopillinen puolustaja. — Emme ole yhtä pitkällä.

Toinen seikka, mikä koti- ja ulkomaisia oikeuslaitoksemme arvostelijoita ihmetyttää, on uusaikaisen valamiehistöön puute. Maaseudun oikeuslaitoksemme lautakunta ja kaupunkien raatimiehet eivät valitsemistapansa takia enää vastaa „yhteisen kansan” käsityksiä eivätkä voi valvoa

alaluokan oikeutta, puhumattakaan nyt siitä, että tuomarilla on ylen suuri päätösvalta näidenkin rinnalla.

Muodollinen todistustapa s. o. kahden vieraanmiehen sanoihin nojautuminen voi myös johdattaa kamaliin väärinkäytöksiin nykyisin, kun väärin todisteleminen ilmeisesti alkaa päästä valtaan ja todistusten tarkkuus jo sielutieteellisestikin on epäiltävä.

Jo siis yleisen sivistyneen mailman kehitys- ja käsityskannankin mukaan on meidän oikeuslaitoksemme peräti vanhentunut, liitoksissaan ruti-sevä, hidas koneisto. On siis helppo käsittää kuinka katkeralta sen säätämä „oikeus” tuntuu köyhälistöläisestä, joka näkee, että tuomari ei voi eikä usein tahdokaan ymmärtää häntä oikein, että lain kirjainta säälittä sovelletaan tapauksiin, joissa oikeus — jo muuttuneiden olojenkin takia — on aivan toisaalla, ja että hän, lyhyesti sanoen, on vailla kaikkea apua ja turvaa vierasten ja tuhoisain voimien vallassa, joilta ei hänellä ole ainakaan mitään hyvää odotettavana.

Viime aika on tarjonnut meille odottamattoman runsaasti esimerkkejä siitä surkeasta tilasta, jossa oikeuslaitoksemme on. Näyttää siltä kuin kaikki vanhain lakien suomat tilaisuudet väärinkäytöksiin ihan uhallakin näyttäisivät itsensä juuri näin vaalien aattona. Ne tanssivat kuolemantanssiaan. Ja kuolema niillä onkin edessä

niin pian kuin köyhälistö ymmärtää sen syvän rajan, joka kaikissa kysymyksissä erottaa sen valtaa pitävistä.

17, 2, 07.

Valtojen rengit.

Ne ovat porvariston sanomalehtimiehet: „sivistystä” saaneita nuorukaisia, jotka tekevät työtä käskettyä. Ihmisinä säälittävät, ilmiöinä usein iljettävät.

Valloilla on paljon orjia. On suuret joukot työväkeä, joitten raskasta raadantaa ei edes elähytä ylpeä tietoisuus siitä, että on ihmiskunnalle välttämätön. Ylellisyyttä, turhaa ja mautonta, harhaan johtavaa, saavat tuhannet tuottaa, puhumattakaan niistä, joiden henkensä pitimiksi täytyy valaa luoteja ja murha-aseita, vaikka tuhansilta maan muokkaajilta puuttuu välttämättömät työkalut. Ei liene tyydyttävää niittenkään toiminta, jotka viljaa viinaksi sekä olueksi muuttavat, myrkkyyä tietävät valmistavansa.

Surettavia ovat nämät kaikki, joilta useimmin sielun kyvyt ovat järjestelmällisesti tylsytetyt liian raskaan työn ja typeryyttävän opetuksen kautta. Mutta heidän henkensä voi olla vapaa. He tietävät jo olevansa orjia ja he ainakin kaihoavat vapautusta, sanovat sen julkikin, kiroavat katalaa taakkaansa ja valmistautuvat sen ensi tilassa pois heittämään. He ovat uuden ajan perusjoukko, se kallio, jolle rakennetaan tulevaisuuden kirkko. Kunnia heille!

Ovat valtojen orjia virkamiehet, jotka kysymättä: miksi?, selityksiä vaatimatta täyttävät käskyt. Heille ei ole mitään vapaata ammattia opetettu, heidät on valtio jo kouluissaan omikseen merkinnyt, ja jos heidän sielussaan joskus välähtääkin vapautuksen ajatus, tukehtuu se elantohuoliin. „Säätynsä” mukaan eläen eivät heille suuretkaan tulot riitä, rahamailman elostelijat heitä velkaantumaan houkuttelevat ja kuolleina kansliakoneina kuluttavat he aikaa, jonka vaihtelut heissä herättävät mielenkiintoa vain sikäli kuin ne uhkaavat heidän tulonsa viedä, — mutta ei pelkoa, onpa eläke tiedossa!

Heitä siedetään välttämättömänä pahana, jos antavat elämän mennä menoaan sitä suuresti häiritsemättä, mutta jos yrittävät *jotain* olla, olla enemmän kuin koneita vaan, niin — hm. No, eivät ne niitä kaikkein surullisimpia ole.

Mutta ne, joitten on puolustettava olevaisen järjestyksen erinomaisuutta, vaikka heidän inhimillinen tietoisuutensa, heidän „sivistyksensä” niukkakin varasto joka hetki heille muistuttaa, että „jotain on mätää.” — Ei semmoinen „omatunto” tosin kauan kiusaa, nuorella ijällä vain, sitten turtuu ja nukkuu, tulee „järkeväksi”, ja „vapaa” kirjailija on opettanut siivitetyn runoratsunsa kynittynä astumaan auran edessä, porvariluokan *auran!*

No eihän se omatunto kaikkia kiusaa! Toisilla se on jo alusta alkaen siinä vedossa, että kello käy ritkumatta. Ja miksi pitäisi uutisosaston toimittajan oikeastaan ottaa mitään asioita omantunnon kannalta? Onhan murha aina „kauhistuttava” — paitsi joskus; onhan lapsenmurhaaja „petomainen äiti” — vaikka lääkäri voisi todistaa naisen olevan siinä tilassa syyntakeettoman; onhan sikiön ulosajaminen „iljettävä rikos”, — kun ei onnistu j. n. e. Uutisten otsikot ovat niin varmat ja vakiintuneet, toimittaja kirjottaa ne samoin kuin latoja latoo. Kuolemantapauksien varalta ovat elämäkerrat valmiina, joitain kauniita tai rumia sanoja alkuun ja loppuun riippuen siitä, kuuluiko vainaja puolueeseen vai eikö, kokoukset, juhlat — kaikkia varten ovat lausemuodot valmiina, ei tarvitse käden tietää, mitä kynä kirjottaa.

Mutta miksi kirjottaa se kynä väliin niin omituisesti? — Miksi lopettaa porvarislehden kertoja kuvauksensa Laukon mailta näin: „Paljon oli sinäkin päivänä aikaansaatu kurjuutta ja surua. En voinut välttää ajatusta, että monelle onnelliselle perheelle olisi sen „läänin” alueella tilaa, jos — niin, jos ei olisi niinkuin on.”

Niin, niin. Ajatuksiaan ei aina „voi välttää”, vähän tulee niitä pantua paperillekin, joskus julkaistua.

Ja mitä sanovat ne ajatukset?

Sanovat, että voisi olla toisin kuin on. Mutta kun on, niin on. — Mikä surkea katsantotapa! Se sanoo nyt idässä päin: voisihan maa rauhoitua jos kansalle annettaisi itsehallinto, mutta kun ei anneta niin ei anneta! — Huokaus, olan kohotus ja „mä tein min ihminen ja pappi voi.”

Ilmiö ei ole uusi. Luther varotti aatelisherroja sortamasta talonpoikia, joitten vaatimukset olivat hänen mielestään täysin oikeutetut. Mutta kun herrat eivät taipuneet ja talonpojat ryhtyivät kapinaan, olivat he valtaherrain rengin, Lutherin, mielestä „helvetin kekäleitä”, joiden tappaminen oli jumalalle otollinen työ.

Niin nykyisetkin porvariston rengit, omientuntojensa, s. o. itsekkään sääilinsä tyydytykseksi pyytävät kansalle: työväelle, torppareille y. m. hieman parempia oloja, jottei niiden valitukset ja vaatimukset olisi niin kieltämättömän oikeutettuja. — Jos ei saada, moititaan vaatioita liian räikeiksi.

Esim. syksyllä 1906 metallimiesten lakon lopulla Helsingissä asiantuntijat, herrat itse todistivat, että tarjotulla oppilaspalkalla ei voi elää, ja puolsivat työväkeä, mutta kun isännät eivät taipuneet, oli sovinnon lykkäytyminen työväen syy — tietysti. Laukon paroonia kehoitettiin sopimaan, kun torpparien vaatimukset olivat kohtuulliset, mutta kun ei sopinut, niin — minkä sille voi! Herrat leikkaavat — kuten Döbelnin

rovasti — paististaan ja pesevät kätensä: syy oli sittenkin torpparien tai oikeammin „agitaattorien.” Kuka käski?

Mihin vertaisi näitä renkejä, jotka tieteen tahtoen myyvät sielunsa? — Mustaan sotniaanko? — Liian suuri kunnia, tuon mustan joukon keskuudessa on paljon enemmän vakaumuksen miehiä, kuin „länsimaitten” — „uusaikaisten” — „valonvartijain” kaartissa! Mustien ihannehan on — musta! — Mutta näitten ihanne on — „kaukana ja korkealla”, kuten Juhani Aho kerran julisti. — Totta, totta: niin kaukana, että unohtuu, ja niin korkealla, ettei — ylety. — Kaikki on niin kuin on! Ja hyvä olisi, jolleivat orjat kapinoisi. Silloin näet on reneillä tavallista ikävämpää työtä!

Tammik. 1907.

Terroristisia ilmiöitä maassamme.

„Jokaisessa yhteiskunnassa on sitä rikollisuutta, minkä se ansaitsee.”

„Ihminen rikkoo, koska hän on määrättyissä ruumiillisissa ja yhteiskunnallisissa oloissa, joista rikoksen myrkyllinen kasvi imee eloa ja voimaa.”

„Jos ei ole käsillä yhteiskunnallisten reformien parannuskeinoa työn kehityksen ja turvaamisen kautta, jos ei jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle tehdä varmasti oikeutta, silloin on tämän tai tuon kansalaisen rohkeus turha; myrkykasvi versoo edelleen rämeiseltä pohjalta.”

„Personalliseen väkivaltaan turvautuminen on aina tuomittava inhimillisyyden nimessä, joka jokaisessa ihmisolennossa tahtoo tietää elinehtoja kunnioitettavan.”

Prof. Enrico Ferri. „Positiivinen rikosoikeudellinen oppikunta Italiassa.”

Hyvälle yhteiskunnallemme ovat viime aikoina antaneet aihetta vakavaan harkintaan ja terveelliseen ajatusten vaihtoon tapaukset, jotka tosin eivät ole ainoita laatuaan, mutta jotka eri muodoissa taajassa tahdissa uusiutumisen kautta nyt ovat vetäneet erikoista huomiota osakseen.

Isännöitsijä Geffertin ryöstömurha Muolaassa, rautatien kassaarkun rosvous Viipurissa, pankinryöstö Helsingissä ja etenkin Kaukaan insinöörin B. Björkenheimin murha, jonka tekijä Friiri pakoon yrittämättä selittää tekonsa työstähäädön aiheuttamaksi kostoksi, ovat ilmiöitä, joiden suhteen ei voi asettua välinpitämättömälle kannalle.

Ei ole epäilemistä; terrorismi, maassamme järjestelmäksi jo bobrikoffilaisaikana kehitetty taistelutapa, jatkuu uusitusassa asussa. Kauhistunut yhteiskunta kysyy syytä ja vastauksia ei puutu.

„Sosialististen agitaattorien hillitön kiihotus”, sanovat pintapuolisimmat. Bobrikoffilaisen laittomuusajan seurauksia, selittävät toiset ja jotkut muistuttelevat, että kotimaisella ruotsalaisella virkavaltaisuudella vieraine oikeuslaitokseen ja luokkatuomioineen on osansa pyykissä. Syvemmälti ei porvarillinen sanomalehti uskalla pöyhiä. Sosialidemokratia yksin selittää, että kaikellaisen virkavaltaisuus-ärsytyksen lisäksi tekee alkuperäisin ja yhä vielä tehoisin vaikutin, nälkä, tuntuvinta jälkeä. Eloa ylläpitävän, yhteiskuntaa tukevan työn oikeudesta osaton ei kunnioita elämää eikä yhteiskuntaa, etenkin vielä jos hän itsensä uhraamalla arvelee voivansa pelastaa toisia. Siinä terrorismin teorettinen — ehkä usein itsetiedoton — perusta, sen moraali, jota ei suurilla sanoilla poisteta. Ja tällaiseen taistelu-

keinoon luottavia, jopa teossa turvautuviakin alkaa maassamme nähtävästi olla. Se tosiasia on lausuttava, sanokoot fariseukset mitä tahansa.

Toinen asia on sitten, voiko sosialidemokratinen ajatuskanta hyväksyä itsetietoista suunnitelmallista terrorismia ja pitää sitä tarpeellisena meidän oloissamme, — muiden oloista emme ole oikeutetut mestaroiden puhumaan. Puolueemme lehdet ovat ilmiön syitä paljastellessaan riittävällä selvyydellä ilmaisseet, että sosialidemokratia ei yksityiskohtaisia väkivallantekoja hyväksy.

Miksi ei?

Ensiksi koska niistä ei ole tarkotettua hyötyä — enemmän kuin poliisivaltion rangaistus- ja kuristustoimenpiteistäkään — vaan syntyy vallassa olijoissa kosto- ja varustaumiskiihkoa, joka saattaa olot yhä enemmän sekaisin. Taantumushan kernaasti käyttää terrorismia hyväkseen kuristuksia toimeenpannessaan, jopa sitä itsekin kiihottaa tekosyitä saadakseen. Toiseksi, koska luottamus yksityiskohtaiseen väkivaltaan on suorastaan individualistinen, siis sosialidemokratialle vastakkainen käsitys, joka vain synnyttää seikkailuhaluista vallankumoususkoa ja haluttomuutta pitkälliseen ja sitkeään järjestäymistaisteluun.

Ja viimeksi — ei vähin syy — koska sosialidemokratia ei hyväksy kuolemanrangaistuksen muodossa esiintyvää elämän periaatteen loukkausta, perustaapa se koko oppinsa tuon periaat-

teen kunnioittamiselle, niin että kaikki elämää vastustavat voimat: kurjuus, nälkä, vilu, taudit, sota, sorto y. m. aidattaisi mahdollisimman alhaisalle ja kokonaan karkotettaisi.

Kaksi parannuskeinoa tuntee rikosoppi kuitenkin lääketiedekin: sairauden- ja terveydenhoidon. Joko kehittyneen sairauden (rikoksen) puoskaroiminen leikkausveitsillä ja lääkkeillä, joista se useinkin vaan pahenee, tahi taudin syiden poistaminen elimistöstä hygienian s. o. sopivan ravinnon, terveellisen asunnon, tyydyttävän työskentelyn ja kohtuullisten elämästapain kautta, joka keino ei petä. — Kumpi houkuttelee?

Porvarillisyyksilöllinen katsantokanta pitää puoskaroimista parempana, enemmän saarnoja ja poliiseja, kirkkoja ja vankiloita. Sosialidemokratinen katsantokanta perustuu yhteiskunnalliseen terveydenhoitoon niin ruumiillisessa kuin henkisessä merkityksessä: enemmän valistusta ja vapauksia, varmaa työtä ja turvaa sen tuloksille!

Esitelmässään „Attentaateista” todistaa sotavanhus Bebel, kuinka yksityiskohtaiset väkivaltaisuuDET johtuvat porvarillisesta ajatustavasta ja useimmin ovat kotoisin porvarispiireistä. Hyötyä niistä on vain vanhoillisuudelle, kun sen sijaan ainoastaan järjestynyt joukkoliike on voinut historiaan jälkiä jättää.

On luonnollista, että sosialidemokratinen tietoisuus meillä vielä on heikko. Siis sitä vahvis-

tamaan. Se yksin riittää taantumukselta aseet ja se riisuu „jalon ryövärin” romanttisen sankari-kaapun, se raivaa kapitalismin ruttoista suota ja rakentaa sillan työn ja oikeuden yhteiskuntaan.

Syysk. 1906.

Syiden tutkimusko rikollisuuden hyväksymistä?

Kun n. k. klassillinen rikosoikeudellinen koulukunta alkoi 18:nella vuosisadalla opettaa, että kidutus ja kuolemanrangaistus ovat aivan tarkotustaan vastaamattomia keinoja olipa sitten kyseessä rikoksen ehkäiseminen, syyllisten tutkiminen tai syyn sovitus, niin syntyi vallitsevassa oikeauskoisessa leirissä hirveä melu. „Lopettaa kidutus ja kuolemanrangaistus? Mikä siveellisten käsitteiden höltyminen, mikä kuulumaton rikosten puolustus!” Tämä huuto ei liene vielä-kään kaikkialla lakannut, mutta länsimaisesti sivistyneissä maissa ei asiasta enää keskustella, se on jo ratkaistu ainakin mitä kidutukseen tulee käytännössä ja kuolemantuomiokin saanee piakkoin tuomionsa.

Huvittavaa on myös kuulla, kuinka uusai-kaisten aatteiden elähyttämällä tutkijoilla on ollut vaikea saada lainsäätäjät käsittämään, ettei mieli-puolisuus ole rikos vaan sairaus. Katsottiin näet ihmisen pahan tahdon hänen vielä järjissään ollen vaikuttaneen hänen järkensä sekaantumiseen, josta hän siis on „vastuunalainen” ja rangaistava. Ja että mielipuolisuutta „rangaistiin”, siitä ker-tovat kotimaisetkin tiedot kamalaa kieltä. — Nyt

koetetaan sentään hulluutta tutkia, hoitaa ja parantaa.

Rikollisuuden olemuksesta ja hoidosta käy n. k. positiivinen rikosoikeudellinen koulukunta Italiassa ja muuallakin paraikaa taistelua vanhentunutta klassillista käsitystä vastaan, joka selitti rikollisuuden perustuvan ihmisen vapaaseen tahtoon, joka voi valita pahan ja hyvän välillä ja jonka on sitten vastattava menettelystään. Kun uusaikainen tiede on „vapaan tahdon” aidannut sangen ahtaalle, on siihen perustuva rikosoppiikin selittänyt, että rikollisuuskin on sairaus, jota yhtä vähän kuin mielipuolisuutta tai muuta sairautta poistetaan pelotuksilla ja puoskaroimisilla, ja jonka rankaiseminen sovitustarkoituksessa on turha ja tarkotukseton.

Että yhteiskunta on oikeutettu ja pakotettu-kin eristämään kehittyneen rikollisen keskuudestaan, mikäli toisten turvallisuus sitä vaatii, on selvää, mutta itseään kohtaan tekee yhteiskunta huonon palveluksen, jos se epäonnistuneilla rangaistuspuuhilla vain siittää uutta rikollisuutta sen sijaan että todella tarkotuksenmukaisesti koettaisi rikolliset parantaa ja, mikä tärkeämpi, ryhtyisi parantamaan elimistöään, jossa täytyy olla sisäinen vika, silloin kuin sen ilmauksena paise puhkee pinnalle.

Rikoksia aiheuttavat tämän käsityskannan mukaan antropologiset (ihmisessä itsessään ole-

vat), telluriset (ympäröivistä luonnollisista oloista johtuvat) ja sosiologiset (yhteiskunnalliset) syyt, joihin kaikkiin siis parannustoimenpiteiden on kohdistuttava. Jos yksilöön ovat perinnöllinen sairaloisuus, nälkä, alkoholismi t. m. seikat luoneet yhteiskuntavastaisia taipumuksia, on laitettava niin, etteivät nämät vaikuttimet enää saa jatkuvaa hävitystyötä tehdä, ja mitä pitemmälle sairaloisuus on kehittynyt, sitä tarkkatuntoisemmin on parannuskeinoja valittava. — Ulkonainen luonto voi epäterveellisesti vaikuttaa ihmiselimitykseenkin monella tavalla, jopa painaa kansanluonteen sellaisen leiman, että se on merkittävä yhteiskuntavastaiseksi. Sellaiselta kansalta saavat naapurikansat suojella itseään parhaaksi katsomillaan keinoilla.

Mutta kieltämättä johtuu verrattomasti suurin osa yhteiskuntavastaisia tekoja suorastaan yhteiskunnallisista syistä ja kohoaa näiden tekojen luku etenkin silloin korkeaksi kuin jokin kehityskausi lähenee loppuaan ja uusi yrittää sitä kumoon taistelulla, jonka kestäessä rikollisuuteen taipuvat ainekset, sellaisetkin, jotka muutoin pysyisivät alallaan, lähtevät liikkeelle. Vanhat auktoriteetit, henkiset ja fyysilliset, ovat kadottaneet merkityksensä eikä uusilla vielä ole tarpeeksi tilaisuutta ryhtyä ohjiin.

Sellaisista syistä johtuvat nykyiset tapahtumat meillä. Valtiomahdit, hallitus ja säätylaitos,

eivät kykene kokoomaan yhteiskunnallisia aineksia kyllin lujasti yhteen vaalimaan ja puolustamaan yhteistä hyvää, niiden on siis täytynyt vaihtua ja uusien on astuttava selvittelemään sotkeutunutta vyyhtiä. — Hallitus vaihtui jo kerran, useinkin kerran, ilman että se sanottavasti muutti suhteita. Eduskuntamuutos on vasta paperilla, turha on siltä siis ollut mitään vielä vaatia. Mutta odotuksia siihen liittyy, suuria odotuksia; tulevaisuus näyttää, kuinka paljon niistä toteutuu. Porvarilliset väittävät meitä toimissamme ohjaavan sen uskon, että kapitalismi meillä jo olisi kypsä ja valmis hautaan laskettavaksi. Ikävä kyllä ei näytä juuri vielä niin olevan ja siksi onkin meidän täytynyt laajassa vaaliohjelmassa suunnitella reformeja ihan tälle kapitalistiselle pohjalle, ja siksi myös ammattiyhdistykset tekevät lakkoja saadakseen aikaan työsopimuksia, jotka turvasivat pahinta nälkää vastaan, että päästään edes selvittelemään, mikä tässä maassa olisi paras tie kapitalismista sosialismiin siirtymiselle, ja voitaisi sitä taistelua varten varustautua.

Ne toiveet, joita meillä on uuteen eduskuntaan nähden, ovat sellaiset, että niiden toteutuminen kiinnittäisi uudelleen höltyviä yhteiskunnallisia siteitä, parantaisi kurjuuden ja paheiden turmelemia elimistöjä ja herättäisi toivon ja tulevaisuususkon riutuviin mieliin sekä loisi uuden, toiminnan ja uudistusten aikakauden. Eduskun-

nan oikeuksien laajennus on yleiskansallinen vaatimus, maatalouskysymyksen järjestely valtiotaloudellinen välttämättömyys samoin kuin verotus uudistuskin, työväensuojelus- ja vakuutuslaitterveydenhoidollisia toimenpiteitä, jotka täytyy panna toimeen. Siinä pyrkimyksiä, joihin arvellemme lähimmässä tulevaisuudessa tarvitsevamme kaikki voimamme. Miksi siis lörpötellä meidän anarkismistamme, miksi maalata paholaisia seinälle, kun kuitenkin kaikkien täytyy myöntää, että sosiaalidemokratinen valistus- ja järjestäytyminen vain voivat pitää hajoavaakin yhteiskuntaa koossa, kuten marraskuun suurlakossa näkyi, ja kun niiden mukainen uudistustoiminta vain voi kehityksen paremmalle tolalle kääntää.

„Taudin syitä” täällä on tutkittu ja tutkittava onkin, mutta tutkittakoon ennakkoluulottomasti, sillä muuten ei parannusta tule. Tekopyhyden valkea laastari ajaa vain tautia syvenmälle, rehellinen paljastus ja sen mukainen leikkaus voivat sen seurauksia poistaa ja todellinen yhteiskunnallinen terveydenhoito voi elimistön vain terveeksi tehdä.

14, 9, 06.

„Jaksaakohan se valittaa?“

Ollaan hämäläisissä häissä, viulun ja klanee-
tin soittaessa „morsiusmarssia” on pari astunut
vihille, saanut siunauksen ja pidot ovat parhaal-
laan käynnissä. Tyhjiä vateja kannetaan ruokai-
luhuoneesta pois ja yhä uusia ruokalajeja aseteta-
taan pöydälle. Jokapäiväisissä oloissa niin koh-
tuullinen kansa ahtaa juhlissa uskomattomat
määrät ruokia sisäänsä.

Jopa alotellaan tanssiakin ja yhdessä kama-
rissa on „karvaampaa” tarjona. — Muutamat
vanhemmat miehet siellä tällä kertaa vaan pis-
täytyvät; nuoriso tuntuu jo enimmäkseen olevan
raitista.

Päihlyneimpiä on pian toinen soittoniekois-
ta, torpanmies Vasikkaniemen Iisakki ja hän ker-
too juttuja kuunteleville miehille. Hän on muu-
ten sangen liikkuva mies; on enimmäkseen soit-
tomatkoilla pitkin pitäjiä ja pistäytyy joskus kau-
poilla Pietarissa saakka. Paljon kehuu hän myös
olleensa herrojen parissa. Torppa saa tulla toi-
meen naisväen töillä.

Noilta matkoilta ovat myös kotoisin lukui-
sat seikkailut, joita kuulijat niin ahnaasti niele-
vät. Aiheet ovat suureksi osaksi molempain pää-
kaupunkien kapakoista ja laitaosilta, mutta onpa

lähempääkin. Hevoskaupat ja niissä tapahtuneet onnistuneet petkutukset herättävät yleistä ihastusta, etenkin kun jotkut kuulijoista aina väliin vakuuttavat juttuja tosiksi.

Kuuntelin toisella korvallani noita kertomuksia, kunnes eräs oikeusjuttu sai minut tarkkaavaiseksi. Iisakki, joka arvelematta asettui juttunsa sankariksi, kertoi viekkaasti silmää iskien seuraavaan tapaan:

Ei niitä kärkejä tarvitse pelätä, kun on herrojen kanssa vaan väleissä. Minäkin olin joutua pahaan pulaan, mutta pelastuinpas.

Markkinoilla olin vähän niinkuin pienessä tuulessa ja olikin juuri aisoissa se harmaa tamma, mikä ei tarvinnut muuta kuin että rekeen istahti, niin silloin se jo meni täyttä karkua. Tein juuri lähtöä ja puuhailin reen vieressä, kun siihen lähelle pysähtyi Sanperin Jaakko, kuuronpuoleinen, ruotsinvoittoinen mies. Piruko minun lie päähäni pistänyt, mutta kun se siinä tollotti, niin minä heitinkin ohjasperät sen kaulaan ja hyppäsin rekeen. —

Tamma porhalti matkaan, mies kaatui kuin tallukka ja laahasi hyvän matkan perässä, ennenkuin sain hevosen pysähtymään. Luulin minä jo miehen hirttäneeni, mutta eikös mitä; siinä se aikansa oikoili, nousi ylös, katsoi todistajat ja meni tiehensä.

Ja haasteen sain.

— Perhana, tuumasin minä, nyt se tuho tuli. Mutta eihän mitä. Minä puhuin herrassöödin-gille asian ja huomautin, että piti ajaa asia hyvästi, ja että, jos niinkuin selviää, niin kyllä minä ...

— Tjaa, meinaili se ensin, eihän se niin helppoa ole ... Mutta millainen mies se kantaja on, jaksakohan se valittaa?

— Eikös mitä, rutiköyhä se on ja kuuron sekainen vielä.

— Jaha, no yritetään sitten, eihän sitä voi tietää, miten käy, kun sillä on tietysti selvät todistajat.

Siihen se jäi. Ja kun sitten käräjillä esille huudetaan, niin selittää minun asianajajani, vähän noin hiljaisemmalla äänellä, että tämä kantaja on tullut vastaajan, minun, luokseni, että saisi minut, kun olin vähän hutikassa, tekemään jotain pahaa ja voisi sitten hakea kipurahoja. Tuomari — se taisi vähän tietää asioita — kysäsee: no Jaakko Sanper, onkos, ne nyt niin kun tämä tässä sanoo: — Silloin se hullu tokasi, että juu, kyllä se on niin.

— Jaha sanoi tuomari, menette ulos sitten.

Ällistynyt se oli Jaakko, mutta vielä se kummemman näköiseksi meni, kun tuomari julisti, että koska kantaja semmoisessa kiristysaikomuksessa on koko asian pannut toimeen, niin ei asia anna aihetta mihinkään toimenpiteisiin; olisi

oikeastaan sakotettava turhasta käräjänkäynnistä, mutta kun vastaaja ei vaadi sitä, niin pannaan juttu tasan.

Ei muuta kun minä rekeen ja pois, ja ihmettelemään se hölmö sinne jäi.

Eikä valitusta kuulunut. — —

Sellainen se oli kertomus, jota jännityksellä oli kuunneltu ja ihastuksen naurulla nyt palkittiin sankaria, joka tunnustetun neron itsetietoisuudella vielä lausui: kyllä se on hyvä olla väleissä niiden herrain kanssa. —

Vieressäni seisoivat toveri, jonka kanssa juuri olin väitellyt kansan oikeudentunnon. Käänähdin hänen puoleensa ja kysyin:

— No kuinka tämä sinun mielestäsi valaisee kansan oikeudentuntoa?

— Tämäkö, lausui hän hämmästyneenä. — Eihän tämä nyt kelpaa esimerkiksi. Ei taida olla tosi juttukaan, juopuneen lörpötystä.

— Tosi sen ei tarvitsekaan olla, vaikka tuntuvat nuo muutkin sen tuntevan, mutta valaisuna se on hyvä. Kansalla on aina jonkunmoinen oikeudentunto. Villikin tunnustaa päteviksi jottain heimon keskinäisiä sopimuksia. Mutta näiden oikeudentunnon on laki sokaissut.

— Laki? Kuule —!

— Niin laki; se on heistä herrain säätämä ansa, jonka suhteen on paras olla varuillansa.

Heidän oikeustajuntansa on turmeltunut, kun vuosisatoina vieraskieliset herrat ovat kruunun mahdollilla pakottaneet heitä noudattamaan usein heille vallan vieraita säännöksiä. Keskenään heillä kyllä on siveellisesti velvoittavat omat lait, mutta kun he joutuvat vieraan kanssa tekemisiin, katsovat he olevansa alueella, jossa kaikki keinot ovat luvalliset. Tämä pieni juttu valaisee juuri kuinka arveluttavassa asemassa kansan oikeustajunta on. Koko joukko varttuneita miehiä ihaillee ilmeistä roistoa, joka on osannut herrojen avulla edukseen käyttää herrojen mutkikkaita lakeja.

— Siinäköhän sitten vika olisikin . . . ?

— Siinä se on. Ymmärrätkö nyt, miksi tarvitsemme yleistä äänioikeutta. Yhteisesti säädettyä lakia valvoo yleinen oikeustajunta. Sitä ei pelätä eikä kierretä. Siihen on tosin pitkä matka. Mutta täytyyhän edes alkaa.

— Taidatpa olla oikeassa.

1904.

Yli satatuhatta päivää kuritus- huonetta!

Viaporilaisten tuomio.

Ajatelkaa! Yli kolmekymmentä tuhatta aamua on tullut siitä aamusta, jolloin tykit jyrisivät Viaporin valleilla ja punalippu liehui „Pohjolan Gibraltarin” yllä ja yli kolmekymmentä tuhatta iltaa on tullut siitä illasta, jolloin pienoinen laiva lähti tuntemattomia kohtaloita kohti. Ja yli kolmekymmentä tuhatta kertaa on vanki herännyt levottomasta unestaan, kavahtanut ylös vuoteeltaan ja astunut ristikkoakkunan luo, joka hänet erottaa mailmasta, missä vapaus tosin on hänelle ja hänen kaltaisilleen kitsaasti mitattuna, jonka takia hän liikkeelle lähtikin — — —, mutta jossa sentään on liikkumisalaa hiukan enemmän kuin tämän kopin lattialla, jota hän pitkin päivää mittailee. Ristiin rastiin hän kävelee, kääntyy ympäri vasemmalle käsin, kuten on tottunut, mutta pyörähtää oikeallekin, kun pyöräyttämään rupee; istuu penkille, pää painuu käsien varaan ja ajatukset kiertävät kuni jalat äsken: ristiin rastiin, edestakasin, kääntyvät yhtäälle, pyörähtävät toisaalle, tulevat takasin samaan paikkaan: *koti!*

Niin koti! Siellä huokaa vaimo, siellä itkevät lapset, ei ole vuokrasta varmuutta, puut ovat niin kalliit ja ruokatavarat vähissä, — niistäkin tuo tänne minulle parhaita paloja. Kuuluuhan siellä olevan avustuspuuhia, mutta vähän kokoontuu ja monelle sekin punnitaan, — ja armosta annetaan! — Olisihan tuossa käsivarsia, kyllä niissä moukari heiluisi eikä tarvitsisi joukon kerjuulla kulkea . . .

Katse lennähtää akkunaan.

Mutta miksi olenkaan täällä? Mitä tapahtui? — — — Valtavat, järkyttävät muistot. Juhlallinen mieliala, jotain suurta oli tekeillä, povi paisui innosta: koittaisiko köyhälistön päivä, laulaisivatko tykit tykkien kuolinvirttä, olisiko tämä sota viimeinen, joka sodat lopettaa? Minäkin saan olla mukana jollain tavoin, voimaini mukaan, kuten silloinkin, kun valonheittäjäin salamat välähtelivät pimeään Helsingin yllä ja sorron ies hieman helpotti. Nousisiko se kokonaan? — Arpa on ainakin heitetty, täyttäköön kukin velvollisuutensa!

Mutta sitten? Mihin on jouduttu? Kallioinen saari on tyynten vetten yllä. Tuli välähtää, savu põllähtää ja jysähdys järkyttää kallioperustaa. Räsähdys ja ilmaa soi kuin tuhansien vihellyspillien ääni. Hän näkee näkyjä, joita ei ole uneksintukaan. Veljestymistä upseerien ja sotilasten kesken, uhrautumista, intoa, kylmäveri-

syyttä, pelottomuutta ja rohkeaa urhoollisuutta. Tässä lyödään arpa suurista asioista. Mitä voin minä tehdä täällä noiden tulihirviöiden äärellä, joiden salaisuuksia en tunne? — — —

Laivoja taivaanrannalla! Vapauden airueita! — Sinne lähtee joukko. — — Odotusta. — — Laukaus, toinen, — — ei, eivät nuo olekaan ystäviä. — — Vielä taistellaan. Mutta maan puolelta tulee väkeä. Sieltä ahdistetaan uljasta linnaa. — — Ei taidetakaan enää taistella voitosta vaan kunniaista.

— Entä sitten? — Sitten vangittiin, tutkittiin, tuotiin tänne. — Ja taas on tutkittu. Tutkittu ja jätetty kesken, taas tutkittu ja keskeytetty, lykätty ja uudelleen lykätty. Kuljetettu paikasta toiseen. Vuosi on kulunut umpeen, kappale toistakin.

Silloin, eräänä päivänä: *tuomio!*

Neljä vuotta! Kuritushuonetta. Neljä kertaa 365 päivää, — neljä kuukautta vähennettynä! *Oikeutta?! — „Ei tyydytä!”*

— — Taas kopissa. Taas kiertää hän lat tiaa, taas kiertävät ajatukset samoja ratoja. Mutta askeleet ovat kiivaat ja ajatukset lentävät nopeasti ... Vieläkö sieltä elävänä selviää? — Oi, vaimo, lapset — — — Pyörryttää, horjahtavat polvet ja mies istahtaa. Pää painuu käsiin, mutta ei hiljaiseen mietiskelyyn. Kämmenet puristuvat kalloa vasten, sormet kouristuvat ...

kohoa suoraksi varsi ja nyrkit nousevat kattoa kohti:

Oikeus? — Irvikuva! — Luokkalaki! — —
Tuomarit!! P—r — — —

Yli kolmekymmentätuhatta iltaa on tullut, jolloin uni vihdoin on helpottanut vankiraukan taakkaa, jolloin hetkeksi ovat huolet unohtuneet. — Mutta satatuhatta, yli satatuhatta, on edessä. Satatuhatta aamua ja satatuhatta iltaa. — Kuritushuoneessa!! — —

Ihmiset kulkevat kaduilla, tulevat kotiaan, työstään, tapaavat toisiaan, pistäytyvät kahvillassa, kaupoissa, lukevat päivántapahtumia, saavat alati uusia vaikutteita, — — *elävät*. Muistavatko ne miehiä, jotka eivät täten elä, mutta jotka eivät ole kuolleetkaan. Jotka *ovat olemassa*, mutta kammioihin muurattuina. Kuritushuoneessa! — Eikö olekin kamala sana? Ja kuitenkin on se *meille vain sana*, jonka merkitystä tuskin käsitämme, *heille se on hirvittävä todellisuus*. — Ja heidän vaimoilleen, lapsilleen. — Muistatko niitäkään?

Ei, me olemme kylmiä ja kovia, me vapaina liikkuvat, me elämän pienistäkin lahjoista nauttivat. Miksi emme voi heitä vapauttaa? — Vai voimmeko? — Koitamme? — Keksimmeko keinoja?

Vielä valitetaan ylempiin oikeuksiin. Eduskunnassa voidaan ryhtyä armahduspyyntöihin,

jos ei muu auta. — — — Se mikä auttaa, varmasti auttaa, *köyhälistön kevät*, se viipyy vielä, — ja satatuhatta päivää kuluu kuritushuoneessa, työpäivää, miehen päivää. Ei kehity ruumis, ei laajene sielu, ajatus harhaa levotonna synkän epätoivon, veristävän vihan ja toivottoman tylsyyden vaiheilla.

Raakalaisyhteiskunta, luokkavaltio joka tämmöistä tekee, tämmöistä sietää! Mutta eipä se muutu muutoin kuin työllä, jokapäiväisellä velvollisuuden täyttämällä. — — — Mutta väliin on juhlapäiviä, — — — vihan päiviä!

Yli sata kolmekymmentätuhatta päivää elävinä haudoissa!!

3, 9, 07.

„Toveri.“

Kansalainen — toveri. — 1792—1906. Nuo sanat ja luvut leikkivät mielessäni. Edellinen johtaa muistiin sen uljaan vuoden, jona ensi kerran uudemman historian aikana kokoontui todellinen kansan eduskunta, yleisellä äänioikeudella valittu, kuulu konventti, jota Victor Hugo on kunnioittanut nimellä „historian huippu.” Ja kunniaa tekikin tuo eduskunta yleiselle äänioikeudelle. Se julisti Ranskan tasavallaksi, pyyhkäsi pois kirkon vallan, julisti järjen palveluksen ja ylpeänä arvonsa tunnossa se alkoi uuden ajanlaskun: tasavallan vuonna I!

Ja se tahtoi hävittää sanan *herra!*

Jo oli „punanen kukko” pitkin maata aatellinnojen harjoilla leiskuten huutanut sääty-yhteiskunnan häviötä ja olikin kansalliskokous sääty-etuoikeudet poistanut. Nyt tahdottiin myös ulko- naisesti tasa-arvo julistaa ja määrättiin puhut- telusanaksi *kansalainen*. Hymyyn vetäytyy suu, mutta silmäkulmaan kohoaa kyynel. Yleinen äänioikeus ja sana kansalainen rinnakkain, ero- mattomasti yhdessä! Ne sotkeentuivat tosin sil- loin taantumuksen jalkoihin, mutta yhä uudelleen korotti Pariisin kansa tuon, kansan verestä yhä

punottavamman lippunsa ja taas saatiin yleinen äänioikeus käytäntöön!

Mutta miksi haihtui tuo ensi tasavallan ihana unelma, miksi repelivät valtaherrat taas kansanvallan puhtaan lipun, miksi tahrasivat paavin prelaatit jälleen järjen valkaistut temppeilit, miksi hälveni tasa-arvo entistä räikeämmäksi sorroksi ja orjuudeksi? — Kuinka astui luokkayhteiskunta säätyvaltion tilalle?

Kapitalismi sen teki, yksityisomistusoikeus, joka 1792:n miesten mielestä oli pyhä ja koskematon, se se kaatoi heidän tasavaltansa pilvilinnan, se vapauden, veljeyden ja tasa-arvon kolmivärilipun muutti riistävän kapitalistivaltion merkiksi ja — mikä iva — marseljeesin sen kunniahymniksi. „Kansalainen” kalpeni valjuksi ja värittömäksi puhujalavain korusanaksi yhdeksänentoista vuosisadan sanoilla ratsastavain valhevapaamielisten suussa.

— — —

Mutta kohosipa 20:es vuosisata ja uudet tunnussanat ilmoille korotti. Jo olivat ne uudet tunnukset maa-alaa itselleen raivanneet. „Kaikkien maitten köyhälistö liittykää yhteen”, oli uusi aamulaulu, joka herätettyään nukkuvia yli puolen vuosisadan kohosi ihmisyyden suureksi voitoksi Venäjän nousevan proletariaatin kautta.

Taas kuuluttavat „punaset kukot” uutta aamua, taas soivat pasuunat ja punertaa lippujen

väri ja uuden vallankumouksen orkesteri soittaa uuden sävelen, jonka nimi on „toveri!”

Toveri, toveri!

Kuinka kalpenee rinnallasi „kansalainen”, joka tosin merkitsee rikasta ja köyhää saman äänestysuurnan äärellä, mutta joka jättää heidän välilleen korusanoin täyttämättömän ammottavan kuilun.

Toista on „toveri!” Se merkitsee kädenlyöntiä kaikkien kesken, jotka tahtovat lopettaa ihmisten köhoamisen toistensa hartioitten yli ja sen sijaan asettaa työtä tekevän kansan tasasin oikeuksin, tasasin velvollisuuksin.

Eikä pysähdy „toveri” kansallisuuden rajalle kuten „kansalainen”, ei, vaan yli kansakuntain rajojen kiertyy toveruuden valtava liitto ympäri kaiken mailman. Työtekevän luokan järjestö, uusi yhteiskunta, on kasvanut luokkavaltion sisälle ja pian heittää niskoiltansa kapitalismin kuoren, kunhan sosialismin uusi ydin vaan on valmiina kestämaan koetuksen tulikasteen.

— — —

Meillä Suomessa on sanaa „kansalainen” niin kauan jo käytetty väärin, sehän kelpaa oikeastaan vain äänivaltaisten kesken. Mutta nyt kun „kansalaisuus” kai jossain muodossa meiläkin toteutuu, nyt tiedämmekin jo samalla, että se ei ole perille vievä päämäärä, vaikka kylläkin vankka porras eteenpäin. Me tiedämme jo, että

viedessämme äänilippua uurnaan samalla silmämme tähtää uusiin mailmoihin, toveruuden valtakuntaan, jonka aika on täyttyvä yhteistyömme kautta.

16, 5, 06.

Erämaan sannassa.

Vertaukset ontuvat ja kuluneet puheenparret ovat huonossa huudossa, mutta suotakoon niille joskus sentään sijaa.

— — —

Tehtyään kansallisen suurlakon marssivat Israelin lapset pois Egyptin maalta orjuudesta. He eivät voineet sietää tarkoituksetonta työtänsä — arvattavasti rakensivat hekin Faraoitien hautoja — ruoskaniskut herättivät heissä vapauden kaipuun, jota kiihoittivat tarinat isien ihanasta „lupauksen maasta”, ja sopivan hetken tullen — maanvaivat, nälkä ja rutto heikensivät Faraon valtaa — katkaisivat he kahleensa ja lähtivät. Johdossa oli mies, Mooses, jota oli koetettu kasvattaa sortajien kätyriksi, vaan joka heiltä saamansa viisaudet käytti kansansa hyväksi, kun heidän keskuuteensa omantunnon pakosta palasi.

Yli Punaisen meren kuljettiin, sen pohjuka oli tilapäisesti kuivilla, mutta pian erottivat ylipääsemättömät vedet heidät orjuuden maasta. Hyvä niin, sillä monille lakkolaisille — tarina kertoo näin — tuli erämaan vaivoissa katumus ja he ikävöivät takaisin Egyptin lihapatain ääreen. Umpeen olivat kasvaneet voutien kirveleväin ruoskan iskujen haavat, unohtunut oli or-

jan toivoton työ. Haihtunut oli mielestä suuri päämäärä ja usein, sangen usein uupui kansa, kirosi johtajaansa ja harhaili erhetysten poluilla. Niin kuluihin tuon lyhyen korven läpikulkemiseen yli neljä vuosikymmentä. Vanha orjuuden turmelema sukupolvi ennätti kuolla, mutta nuoriso, joka yleni luvatus maan toivossa, 'saipa vakoojainsa kautta todisteitakin sen tosiperäisyydestä, marssi riemuiten yli Jordanin; sen pasuunain soidessa jakosivat Jerikon muurit ja pian oli isiensä asuin-sijat takaisin ottanut kansa pystyttänyt lippunsa Sionin kunnaalle. — Uusi valtakunta oli syntynyt.

— — —

Kyllästyneenä työhön, jonka tarkoitus ei ole tekijäin määrättävissä, ja jonka täydet tulokset eivät tule tekijöille, sekä katkeroituneena isäntäin ja voutien nälkäruoskan iskuista, lakkaa uuden ajan köyhälistö työstä. Lakolla osottaa se vallanpitäjille merkityksensä ja lähtee etsimään uuden ajan luvattua maata, jossa kuuluu rieska ja hunaja vuotavan. — Voitonriemuisena kulkee se yli erottavan rajan, rikkoo vanhat patriarkaliset suhteet isäntiinsä ja — joutuu erämaahan, jossa nälkä ja vaivat ovat edessä. Vavahdus kulkee läpi joukon, pettymys pyrkii mieliin ja usein lähtevät rikkurit etsimään entisiä lihapatvoja.

Onneksi eivät he enää löydä niitäkään, katkeria yrttejä on sekaantunut keittoon, omatunto kolkuttaa ja ennen pitkää palajavat he korpeen veljiensä ja sisartensa luo.

Ei olisi askel pitkä kapitalismin vallasta sosialismin onneen, *jos*, — niin jos! — valistus ja itsetietoisuus olisivat joukoissa valveilla. — Mutta mistäpä niitä olisi orjuudessa saatu ja niin kuljemme korpea ristiin rastiin, eksymme ja erehdymme, joudumme epätoivoon ja pidämme tulevaisuuden ihanneyhteiskuntaa vain erämaan kauniina kangastuksena. Ja korpeen me uuvumme, orjuudessa turmeltunut suku, emme olisi arvokkaatkaan astumaan lupausten maahan. Mutta nuoriso, ihanteisiin ja uuteen uskoon kasvanut suku, meidän lapsemme, he saavat voittosan Joosuan johdolla astua maahan, joka Moosekselle, erämaiden karkealle kansanjohtajalle, kajastaa vain juhlallisina hetkinä Nebon kukkulalta.

Surisimmeko sitä, mitä silmämme eivät saa nähdä? Pois se! Meitä lohduttaa tieto, että orjuudesta on päästy ja että vihdoin ollaan oikealla tiellä, meitä rohkaisee nousevan polven heräävä harrastus, jota emme saa epäilyillämme, pikkumaisuudellamme sotkea. Meillä on taistelijan tyydytys, että aina edetään, vaikka uhrejäkin tielle jää.

Jo tuovat tuulet tuoksuja kansojen rauhan ja onnen hedelmätarhoista, jo tuovat tutkijat käsiimme todisteita, joita emme epäillä voi. Luvattu maa on totisesti lähellä! Ylös siis, mikään ponnistus ei ole liian suuri. — Valjetkoot vain meidän luumme erämaan sannassa, meidän lapsemme marssivat pian kapitalismin raunioiden yli tulevaisen *sosialismin valtakuntaan!*

20, 5, 06.

Mitä me tarvitsemme?

Paljon on meillä todellisia tarpeita; joka-päiväisen leivän ohella — josta jo Luther antoi sangen täydellisen määrittelyn — tarvitsemme yhtä ja toista lisäksi aina sitä mukaa kuin ihmisyydessä edistymme. Ja ihmisyytemme olemus on itsetunto, tietoisuus, joka onkin niin tärkeä, että hyvin voi sanoa kaiken muun meille annettavan, jos sen kerran saavutamme.

Mitä on sitten tuo tietoisuus, josta niin paljon riippuu? Se on selkeä katse elämän tosioloja havaitsemaan, se on avoin mieli ottamaan totuutta vastaan sellaisena kuin tämä rehelliselle tutkijalle ilmestyy, se on kaikissa vaiheissa tyyni varmuus, jonka voi antaa ainoastaan selkeä tieto luonnon lakien johdonmukaisesta järkähtämättömyydestä.

Mitä on ihmisolento ilman itsetietoisuutta? Hän on kuin kasvi, joka haaveissa ja unelmissa elämänsä kuluttaa käsittämättä, miksi kulkijan jalka hänet polkee tai — jos on rikkauden puutarhaan sattunut syntymään — miksi hänelle hoito on varattu. Tai on hän kuin eläin, joka kulkee viettien poluilla, noudattaa toimissaan välittömiä vaistoja joutuen usein näistä kärsimään

ja oppii siten vasta kovassa koulussa ajattelun, tietoisuuden alkeita.

Siinä koulussa kasvaa myös tietoisuus.

— — —

Tärkeä on tietoisuus etenkin vapaudentaitelijalle. Häntä vastassa ovat mahtavat vallat, hänellä itsellään etenkin alkutaistelussa vain vähäisiä voimia. Niitä on siis säästellen käytettävä. Tyhmä on se, joka ensi innostuksessa juoksee päänsä seinään, hakee marttyriutta osamatta laskea kuinka paljon sillä asiaansa hyödyttää. Raukka on taas toiselta puolen se, jonka varovaisuus menee niin pitkälle, ettei hän koskaan tule mitään yrittäneeksikään, vaikka herännyt tuntuksa häntä toimintaan pakottaa. Se vain, joka voimansa ja vastustajan voimat tunteen täydellä tietoisuudella käy taisteluun, se vain voi voiton pöyhitymättä kantaa ja tappion maantumatta kestää.

Mitä on työläisjoukko, joka äsken heränneenä, tietoisuutta vailla käy olojaan parantamaan. Joko syöksyy se silmittömällä vimmallä lähintä vastustajaansa vastaan, mutta iskee otsansa niihin teräksisiin verkkoihin, joita poliisivaltio on sen tielle virittänyt, tai lähenee se nöyrästi madellen sortajaansa ja rukoilee tältä armonapientä osaa siitä, mikä sille oikeudella kuuluu. Kummassakaan tapauksessa ei ole useinkaan mi-

tään hyödytty. — Mutta työväestö taas, joka tuntee liikeolot ja työnantajansa aseman, joka tietää milloin sopii esittää vaatimuksensa ja mitä voidaan läpi ajaa, joka tietää myöskin, milloin on paras tyytyä siihen, mitä jo on saavutettu, ja alkaa varustautua uuteen yritykseen, se työväestö etenee varmassa marssissa askel askeleelta, se ei viehäty sekaisena juoksemaan houkuttelevan virvatulen jälestä eikä myöskään tappion uhatessa hajanaisena laumana syökse pakoon. Rivissä edeten, rivissä peräytyenkin se noudattaa yhtenäistä suunnitelmaa tietäen, että aina saadaan niin paljon kuin on ansaittukin s. o. niin paljon kuin järjestäymisen voiman, yleisen osanoton ja taistelukeinojen sopivaisuuden puolesta saavuttaa voidaan.

Arvonsa tunteva ja voimansa laskeva työväki tietää, että on helpompi vuoden aikana säästää varoja voittoisan lakon varalta kuin kaksi vuotta kitua epäonnistuneen taistelun seurauksia, se tietää että vapauden puolesta on uhrattava kaikki, mutta että myös on katsottava hetki, jolloin todella voi jotain varmaa voittoa.

Lämpimin, uhrautuin mielin ja avoimin silmin siis käykäämme kohtaloamme kohti. Pelkuruus ja uhkaröyhkeys — jotka tavallisesti käsi kädessä käyvät — pois! Ainoastaan elävän elämän lakeja noudattaen, voitoista hyötyen tap-

pioista oppien kasvakaamme tietoisuudessa, niin ei elämämme vuoda hietana hukkaan vaan elävänä soluna kohottaa ihmiskunnan onnea ja edistystä.

22, 4, 06.

Yli-ihminen.

Maalla, luontoa lähellä, herkistyy mieli tunteiden tuhatsointuiselle kielelle, terottuu silmä näkemällä nauttimaan sellaisesta, joka on kaupunkilaiselle harvinaista.

Auringon häikäisevässä valomeressä kylpevät lumiset metsät, hanget hohtavat ja havupuiden sinivihreä väri luo iloa ja lepoa. — Tuuli tohisee tuhansissa latvoissa saattaen metsätien yksinäisen vaeltajan mielikuvituksen liikkeelle ja tähdet kipinöivät avaruuksien ikuisessa meressä. — Mutta kukapa kykenee kuvailemaan luonnon vaikutteita. Eikäpä sillä kuitenkaan toisessa voi herättää samaa nautintoa. Kunkin on itsensä tutustuttava luontoon, kuunneltava sen rohkaisevia ja viihdyttäviä ääniä, nähtävä sen elähyttäviä, virkistäviä näkyjä, sanalla sanoen sulaututtava suoraan luonnonelämään, — niin miksikä? — siksi vain, että siten helpottaa olemisensa taakkaa, tuntee olevansa pieni solu miljoonain sarsassa, eikä kuitenkaan kauhistu — — —

Mutta eihän ole meillä aikaa eikä tilaisuuksia hautoa elämän arvoituksia, tuntea luonnonnautinnan välitöntä suloa . . . Mihin katsommekaan, kohtaavat meitä tuijottavan tuskan epätoivoiset kysymykset. Ne, joita työn taakka pai-

naa, eivät voi nauttia, sillä heidän edessään on aina: pääsy kielletty! Ja ne, jotka eivät puutteesta mitään tiedä, niillä ei taaskaan ole nauttimisen kykyä, auttamattomalla paheiden kirousta synnyttävällä ikävästyksellä suorittavat he joutilaisuutensa maksun. — Mailma kuvasteleikse ajatteleville hengille suurena hulluinhuoneena tai huvinäytelmänä, jossa säälittävän naurettavia osiaan suorittavat ihmiset, nuo sokeat raukat, jotka toisiaan loppumattomassa sekamelskassa hosuvat.

Kuka on sitten tuon näytelmän katsoja, kuka on se, joka säälien nauraa tälle elämän leikille?

Yli-ihminen.

Mikä se on? — Napoleonko, tuo vallankumouksen petturi ja nousukas, joka valtameren saarella vankina sai hautoa suuruusunelmiensa raukeamisen syitä? — Ei suinkaan, sillä hän kompastui omiin jalkoihinsa. Pikemmin sitte Goethe, runoilija ja tutkija, ihmisten täydellisimpiä sielun ja ruumiin puolesta. Mutta poikkeusihminen hänkin, ei malli kokonaiselle sukukunnalle. Sillä yli-ihminen, joka ei ole ylimysanarkistin itsekäs unelma, kulturisairauden humpuukihoure, on oleva sellainen, että se sopii seuraavan sukupolven perikuvaksi.

Miltä hän näyttää?

Emme voi häneen sormella osottaa, sillä hän on tuskin vielä syntynyt, mutta me, murroskauden lapset, tunnemme, että hänen täytyy syntyä. Meidän kaipuumme on hänet synnyttävä, ei minään häikäisevänä sankarina, koko- tai puolijumalana, vaan aivan yksinkertaisesti jalostuneimpana ihmisrotuna, jonka silmiltä ovat pudonneet ne pentuijän suomukset, jotka vielä himmentävät meidänkin katsettamme, meidän, jotka sentään tunnemme käsittävämmä elämää koko joukon selkeämmin kuin — sanokaamme — jotkut toiset.

Me voimme sentään aavistaa, kenen siemenestä hän on syntyvä, mitä juurta hän on oleva; meillä on sellaisia elämisarvojen mittoja, jotka eivät tunnu vievän kovin pitkälle harhaan. Aavistuksemme sanoo meille, mihin suuntaan hän on elämänsä asettava ja meidän ainoa tyydytyksellinen tehtävämme on raivata hänelle tietä, ei hänen tähtensä, vaan itsemme, sillä elämistaakaan helpotuksesta hartioillamme tunnemme, lähestymmekö häntä, ja elämämme askeleita seuraten, ohjatenkin, näemme kuinka hän kasvaa, jos olemme oikealla tiellä.

No niin, voimme alkaa ajatusleikkimme, voimme huviksemme, enemmänkin kuin vain huviksi, kohottaa tulevaisuuden esirippua ja ennustaa.

Hän, yli-ihmisihanteemme, ottaa omalla työllään leipänsä maasta. Sitä emme epäile. Hän asuu avarammin kuin me ja luontoa lähempänä. On yksilöllisesti itsenäisempi . . .

— Pienviljelijä!? —

Niin arvelevat monet, ei ole tuo yhden ihanne. — Ja monta on siinä houkuttelevaakin kohtaa. Nämät mietelmät sikiävät ja syntyvät juuri pientilalla, jossa lepoetkeä vietän. Kaupunkilaiselle on tämä runollista:

Punavärillä vedetyt rakennukset epäsäännöllisessä ryhmässä ylävällä kummulla. Alkuperäisen talonpoikaistyylin viehätys on pienissä aitoissa, tallissa, ladossa, saunassa, — navetta kaipaa korjausta. Päärakennus sisältää tuvan ja kaksi pientä kamaria. Tyyliä on „jalostettu.” Akkunat avarat, olankorkuinen laudotus tiivistää hataraa seinää, iso tiilenpunainen uuni, pitkä pöytä, seinäpenkit, kaksinkertainen sänky kotikutoisine uutimineen, kangaspuut, hirventaljoja y. m. Kerassa kodikasta. Kamarissa „sivistyneestä kodista” kotoisin olevat vanhat huonekalut, kirjoituspöytä, kirjajhyly.

Siis sivistynyt pienviljelijä! Opin käynyt ja työkykyinen. Nuori emäntä toimintahaluinen, yrittää voimiensa mukaan palvelustytön rinnalla. Isännällä on apuna nuori sukulainen harjoittelijana. Työt käyvät, uutta maata on otettu viljelykseen, pantu alkuun maan järjestelmällinen vil-

jelys, joka entisen omistajan, talonpojan, käsissä on ollut jotenkin retuperällä. Kasvitarha on kohoamassa, karja — 3—4 lypsävää — on alulla. Eipä olla yksin maankaan varassa. Savea löytyy ja tiiliä on poltettu, pienestä koskesta voitaisi johdattaa voimaa. Rautatie on likellä. — Metsästä ei juuri ole apua, halkoja vähän.

Käs niin, siinähan olisi edellytykset, mutta . . . Kaikki on aivan epävarmaa. *Omistus ei ole varma*. Velaksi on ostettu maa, velkakapitaalilla on taipaleelle lähdetty, maksettavat ovat korot, kuoletukset, verot kohoavat . . . Täytyy hommata sivutuloja . . .

Sivutuloja! Siispä ei olekaan taattua pienviljelijän omituinen elanto, jollei maata saa käsiinsä edullisemmilla ehdoilla. Eikä siinäkään yksin ole koko yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisu. — — Kaikki eivät voi olla pienviljelijöitä. Tarvitaan koneita: niittokone, harava, kylvökone, puimakone, telefooni!

Siis teollisuutta! Missä on sillä alalla yliihmisen isä tai isänisä? Työnantajassako vai insinöörissä, työnjohtajassa vai työntekijässä? Sen täytyy jostain löytyä, sillä koneita ei yliihminen voi elää, hän tarvitsee niitä yhä enemmän, jotta ei aikansa tyystiin työssä kuluisi, katseensa lamaantuisi yksitoikkoisessa tuijotuksessa maan mustaan multaankin tai tehtaan rasvaisiin ko-

neisiin, vaan jäisi yhä piteneviä hetkiä ihmisarvoiseen elantoon.

Pienviljelijän ihannoitsijoilla on vastaus valmiina: tulevaisuuden tehtaalainen saa parempaa suojaa terveydelleen, parempaa palkkaa, kunnollisemman asunnon, sivistysvälineitä; — sitä mukaa kuin kannattaa, lisäävät he tavallisesti! — Siinäpä se. Ihannoitsijain usko, että onnellisempi aika voisi koittaa kapitalismin vallitessa, vaikka ehkä sen kynsiä lyhentäenkin, se se silmiä sumentaa. Se uskottelee vain ihmisiä pien-tilan ihanuuksilla, antaa teollisuusorjan toivoa parempia oloja ja — ihmettelee, kun kaikki ei heti muutu toivorikkaaksi, kun „kansa” ei heti lähde sovinnossa „uutta Suomea rakentamaan.”

Mutta me jotka pidämme itseämme uuden ajan ihmisinä — ainakin toivossa, meidän katseemme ei hämärry. Me emme kiellä pientilan viehätystä, vaikka käsitämme, että viljelyksen täytyy ottaa lukuisia suurviljelyksen etuja useissa muodoissa, mutta me tahdomme murskata kapitalismin, joka korkojen imijänä on viljelijän niskassa, joka yliarvona sieppaa suurimman osan teollisuuden voitoista ja huijausmarkkinoillaan pitää kaupan joutavaa rihkamaa, vahingollista ylellisyyttä ja suorastaan turmelevia tavaroita, joiden tuottaminen vie ajan rehellisiltä, elämänarvoa kohottavilta elinkeinoilta. Me tahdomme murskata kapitalismin, joka on turmellut taiteen

ja pitää tiedettä talutusnuorassa, polkee uskonnon lokaansa ja tarjoo oikeutena hatarien lakien kieroä tulkitsemista. Me tahdomme riistää lapset tuolta Molokilta, me varotamme nuorisoa antaumasta sen pauloihin, joista itse yritämme kaikkiin voimin vapautua. Me ponnistelemme henkemme uhalla, sillä meillä on tänä päivänä, allamme kurjuus, mutta edessä velvoittaa ihanne: korkeampi rotu, ylevämpi polvi, työtä tekevä, mutta ei orjuutettu, sivistynyt, mutta ei korutiedoilla komeileva, taiteesta nauttiva, ei sillä keimaileva, oikeamielinen, selväjätkinen, lämminverinen suku: yli-ihminen.

Meidän on se luotava, sillä meidän vallassamme on luominen. Eläin- ja kasvirotut on ihminen jalostanut, aika on hänen jalostaa omakin rotunsa. Mutta sitä varten: suomukset silmiltä! Selville ruumiin ja sielun hoito, elävä pyrkimys persoonalliseen kohoamiseen, jonka ehkäiseviä kahleita katkomalla autamme lapsistamme, lastemme lapsista esille ihannettamme, yli-ihmistä.

31, 12, 07.

Huvitelkaa nuoret!

Suunnitelma tanssi-iltamapuheeksi.

Arv. yleisö!

Ette ole tulleet puheita ja esitelmiä kuulemaan, vaan kevyellä huvilla virkistämään lepo-
hetkeänne, nauramaan ja tanssimaan, kuulemaan
soittoa ja laulua. — No, niin puhuttakoon sitten
myös huveista!

Mutta miksi on joukkomme niin pieni? Rivit ovat kovin harvat, vaikka sali ei ole suuri. Ammattiosaston toimitsijat näyttävät huolestuneilta, kun laskevat lippuja ovella. He tähystävät portaille päin usein turhaan odotellen lisää iltamavieraita. Vuokra on kallis, valo maksaa ja onpa maksettava esiintyjillekin, vaikka osasto joutuisi kärsimään, ja toimitsijain monet vaivat ovat menneet hukkaan.

Mutta miksi onkaan niin vähän huvittelijoita? Onko huvihalu kadonnut nuorisosta, eikä karkelo viehätä, tanssi vedä puoleensa? — On ja ei! Joukko, suuri joukko nuorisoa, on työttä, sulussa tai lakossa. He tarvitsisivat virkistävää huvia, mutta heillä ei ole varoja, millä suorittaa pääsylippunsa hinnan eikä heillä ole eheää siistiä pukua, jota ilman ei tunne voivansa astua valoi-

saan juhlasaliin. Täytyy hiiviskellä pimeissä nurkissa, joissa syntyy synkkiä ajatuksia ja mustia tekoja. — Vielä suurempi joukko on kyllä töissä, väsyttävässä uuvuttavassa raadannassa, mutta he ovat niin väsyneitä, että mieluummin joutoaikansa nukkuvat, tai eivät hekään voi ostaa lippua eikä „häävaatteita.”

Te täällä olijatkin olette töissä, mutta te haluatte huvitella väsyneinäkin, ilon tarve on teillä uupumista voimakkaampi, te olette säästäneet ja kieltäneet itseltänne yhtä ja toista niin perin tarpeellista saadaksenne kokoon yksinkertaiseen juhlapukuunne tarvittavat varat, pääsylipun hintakin on teille ollut lujassa. Te olette sen kaiken kestäneet, te haluatte sen nyt unohtaa, keventää mieltänne ja huvitella. Mutta se ei ole helppoa, monet teistä eivät sitä voikaan. Teidän ilonne on myrkytetty, teidän huvitustenne maljaan on valeltu katkeruuden sappea, asemanne yleinen epävarmuus kiduttaa teitä täälläkin, teitä kiusaa alati ajatus: mihin joudun minä, jos työ luomenna loppuu, jos tauti ja onnettomuus kohtaa, jos pieni veli ja sisar tai vanha isä ja äiti eivät voikaan tuoda osaansa perheen yhteiseen rahastoon. Teissä syntyy ajatuksia, joita koetatte torjua, sillä teistä tuntuvat ne pahoilta. Te tunnette halua lähteä mailmalle, jättää vanhemmat ja sisarukset oman onnensa nojaan, voidaksenne käyt-

tää itsellenne edes ne pennit, mitä pitkäpäiväisestä raadannastanne teille työnnetään. J. n. e.

— — —

Mutta mistä johtuu kaikki tämä, miksi eivät kaikki voi huvitella, miksei edes huvituksen lyhyt hetki tuo mielelle kevennystä? Huonontuuko ihmissuvun asema, köyhtyykö ihmiskunta? Eikö kehitys käykään eteenpäin, ylöspäin? Olemmehan lukeneet, kuinka keskiajan kaupungeissa vietettiin iloisia juhlia, joihin kaikki ottivat osaa. Kulkueissa marssivat ammattikunnat, vanhimmat, mestarit, kisällit, oppipojat, kaikki värikäissä puvuissa, liehuvin lipuin ja sointuvin soitoin. Ne juhlivat sunnuntaisin, ne juhlivat muina pyhäpäivinä, joita vuoden mittaan oli ainakin yhtä paljon kuin sunnuntaipäiviä. Juhlittiinpa väliin viikkojakin suurina pyhä- ja markkinaaikoina, katseltiin kirkollisia kulkueita ja näytelmiä, taivasalla, suuren suurin joukoin, iloittiin, mässättiinkin. Ja me olemme suurten mestarien tauluista, taidehistorioihin jäljennetyistä nähneet, kuinka talonpojat tanssivat ja elämöivät, pyöreinä ja hyvinvoipina. Kertovathan isämme ja äitimme elonkorjuujuhlista ja talkootansseista, viikkoisista jouluista ja suurista häistä, joissa kuokkija oli tervetullut niinkuin kutsuvieraskin. Nousee mieleenne kysymys: mistä tulivat varat tähän kaikkeen ja miksi se nyt on loppunut?

Yksinkertainen vastaus kuuluu: kapitalismi on siihen syyppää! Protestanttinen porvaristo poisti „liiat” lepopäivät, tekopyhänä se kielsi markkinat ja messut, se julisti jokapäiväisen ahkeran työn ylimmäksi hyveeksi, mutta korjasi sen tulokset taskuunsa, se kielsi huvit „synnillisinä”, mutta itse viettää se perheineen ainaista juhlaa: — ehkä hieman työtä välillä hyvin luonnollisena mausteena.

Siinä on se salaisuus.

Ei ihmiskunta ole köyhtynyt, päinvastoin on se moninkerroin rikastunut. Ei teidän tarvitsisi kituuttaen säästellä saadaksenne siistin puvun, sillä koneet kutovat hirveät määrät kankaita, mutta ne makaavat varastoissa, tai myydään ne muille maille esim. neekereille, jotka eivät niitä tarvitsisi. Ei teidän tarvitsisi maksaa korkeita sisäänpääsymaksuja, jos kunta olisi kansanvaltainen ja valmistaisi saleja eivätkä sähköyhtiöt nylkisi valosta. Ei teidän tarvitsisi työttömyyttä pelätä, jos torppareita ei hädettäisi ja pikkutilallisia ajettaisi pois kotiturpeelta kanssanne kilpailemaan työn saannista ja palkkain polkemisesta, sen sijaan että olisivat kotonaan ja voisivat velkoihin ja veroihin menevät varat käyttää teidän työnne tulosten ostoon. Ette te olisi uupuneita, jos työpäivä olisi lyhyempi, viikkolepo pitempi, yötyö poistettu ja ravintonne parempi. Eijä painaisi teitä huolestunut taakka, jos olisitte turva-

tut tapaturman ja sairauden varalta, jos veljenne ja sisarene saisivat koulusta ravinnon ja puvun, ette olisi ynseitä vanhemmillenne, jos nämät nostaisivat työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkettä. Ette tuntisi verotaakan painoa, jos se olisi tasemminkin jaettu, ettekä joutuisi kiusaukseen eksyä alkoholin pauloihin, jos kapakat ja viinakaupat olisivat kiinni. Keveä olisi työnne ja illoin pistäytyisitte kokouksissa, oppikursseilla, lukusaleissa, teatterissa, ja iltamissa, jos, jos, jos . . .

Niin teidän huvinne olisi kevyt ja virkistävä, jos sosialidemokratisia ohjelman kohtia olisi toteutettu!

Huvitelkaa siis, nuoret, te tarvitsette sitä, kaikki me sitä tarvitsemme ja kaipaamme. Ja me tanssimmekin, vaikka painaa jalkaamme taloudellisen epävarmuuden taakka, me nauramme ja ilakoimme, vaikka sydämmemme pohjalla asuu synkkä mieli, me huvittelemme, mutta — meillä ovat mielessä vaatimukset ja me valmistautamme lisäämään sosialistien järjestynyttä joukkoa, jotta läheisessä tulevaisuudessa saisimme tanssia ilman taakkaa, ja iloita ilman katkeruutta.

Ihmisiä ja ihmisparkoja.

Kun käyskentelee ihmisvilinässä ja panee merkille vastaantulijain kasvoja ja olemuksia, niin monenlaisia havaintoja tekee. Niitä voi mitata monen mittakaavan mukaan, niitä ristiin rastiin, sikin sokin, kiireesti ja hitaasti, juosten ja astuen kulkevia ihmislapsia.

Ihmisyys yleensä on yksi mitta. Ja sen kannalta kysyn usein itseltäni, kun ihmisolennon näen: ihminenkö vaiko ihmisparka?

Paljon on parkoja, paljon. Niitä ovat kalpeat lapset, kurittomat, ryysyiset, joiden koulu on katuvieri eikä kodista ole tietoa. Niitä ovat nekin nousevat vesat, joiden kasvot ja puvut kertovat kotoista hyvinvointia, mutta myös ylimielisyyttä ja raakuutta. — Ilostä sen sijaan sykähittää sydän, kun vastaan juoksee tai ohi vilahtaa lapsiparvi tervettä polvea. Kirkkaat, avoimet katseet, reipas astunta, älykäs ilme. Heistä kasvaa, kaikista lapsista voi kasvaa ihmisiä. Voi sitä, joka yhdenkin pahentaa näistä pienemmistä!

Tuossa raahustaa vanhus. Koukkuinen vartalo, kuihtuneet kasvot ja niillä tuhansien tuskien leima. Oi, mitä kaikkea on hän elämässään kokenut ja kärsinyt! Työtä ja taas työtä, välillä nälkää, puutetta ja kurjuutta. Ihmisparka, ihmis-

parka. Mutta missä ovat ne, joiden takia hän on tuota tuskaa kärsinyt.

Käyskenteleehän tuossa täyteläinen herra. Luonnoton lihavuus, pussikkaat kasvot ja silmissä rivo ilme kertovat mässäyksistä ja paheista, ylellisyyden kirouksista. Sitäkö varten, että tällainen ihmisruumis voisi kehittyä, täytyy tuhanten tuskiinsa nääntyä?

Ahdistava kouristus tuntuu sydämessä, kun tätä kaikkea katselee. Kun näkee kalvakaan työläisen ja vertailee häntä „kultaisen nuorison” ylimieliseen anarkistijoukkoon, kun näkee kuihtuvan nuoren äidin ja vertailee häntä yläluokan naisiin, joiden ajanvietteenä on aviorikos teossa tai ajatuksissa, niin viha, viha väristyttää ruumista.

Mutta näkeepä niitä ihmisiäkin, — toivottomaksi kävisikin elämä muuten. Taiteilija astuu tuossa. Ruumis on kohtuullisen elämän ja tarkoituksellisen kehityksen vaikutuksesta normaali, terve iho ja joustava käynti. Kasvoilla henkisen työskentelyn, nerokkuuden leima. — Hän on ihminen!

Ammattityömies on tuossa. Tarmokkaalla järjestymisellä on saatu 9-tuntinen työpäivä ja joinakin vuodenaikoina auttava palkka. Taistelu pitää mieltä pirteässä jännityksessä, ilme osottaa luontaista älykkyyttä ja valistavan ajattelun henkevoitymistä. Hän tietää, mitä tahtoo. Hän

tahtoo olla ihminen ja täyttää mittansa semmoisena. Ja mitä vielä puuttuu, sitä pyrkii hän joka-päiväisen kehityksen kautta täydentämään. Hänen henkensä on vapaa ja ruumis janoaa vapautusta vielä painavista palkkatyöorjuuden kahleista.

Eikä hän vain itseään ajattele, omaa parastaan huolehdi. Hän tietää, että hänen menestyksensä on erottamattomasti yhdistetty koko työläisluokan menestykseen. Vain tasaisesti toisten rinnalla voi hän saavuttaa omnensa ehdot: kohtuullisen työn ja täyden töittensä tulosten nautinnon.

Hän tietää, mikä estää hänen vapaata ihmisyyskehitystään, hänen luokkansa, koko ihmiskunnan täydellisentymistä. Kapitalismi ja kaikki, mitä tämä sana sisältää. Siihen kuuluu paitsi orjatyötä ja sen ylläpitämää ylellisyyttä, myös köyhälistön valtiollinen ala-ikäisyys, kaiteisiin ahdetut kansalaisvapaudet, rahasta riippuva tie, kultaan kytketty taide, olevaisia oloja ihannoiva kirkko s. s. koko poliisivaltio.

Poliisivaltio, — mikä inhottu, vihattu sana! Ja se viha, yksilön viha, luokkaviha luo proletarisen luokkataistelun. Ihmiset, ihmisyytensä tuntuun heränneet työläiset sitä taistelua käyvät kurjien ihmisparkain puolesta paheitten ihmisraunioita vastaan, poljettujen ihmisyysspyrkimyksen

puolesta, etuoikeutettujen edelleennauttimispyrkimyksiä vastaan.

Luokka luokkaa vastaan, jotta tulokseksi tulisi ylempi ihmisrotu, terve, älykäs, avokatseinen ihminen.

Katselkaa kasvoja, vertailkaa vartaloita ja teidän vihanne liekki ei sammuu. Se ei saa sammua ennenkuin taistelun määrä on saavutettu — ihminen.

1908.

Isäntä ja torppari.

Koivulahden isäntä istui keinutuolissa, vakinaisella valtaistuimellaan, paksunaamaisena ja -vatsaisena, nenällä — kai arvon merkinä — lasit, joitten toinen sanka meni korvan taa, mutta toinen roikkui poikkinaisena, ja toisesta lasistakin oli puolikas poissa. Vieressään pöydällä oli kahvipannu, josta hän ahkerasti kallisteli kuppiinsa, — silloin kun ei ollut väkevämpää kotona. Siitä hän sitten patriarkkana hallitsi ja kommentti huonekuntaansa, jonka muodostivat kookas, mutta raatamisen ja lapsivuoteitten kuihduttama vaimo ja puolitoista kymmentä lasta, jotka saivat iskeä raskaaseenkin työhön sitä mukaa kuin kynnelle kykenivät.

Olin lähtenyt umpimähkää matkalle, mukana vain sukset, noussut jollain pohjoisen Hämeen asemalla junasta, nukkunut yön kievarissa ja aamulla hiihtäessäni tavannut nuoren talonpojan matkalla isänsä kotiin Koivulahteen, jonka sivutaloa hän hoiteli. Astuimme tupaan, istahdimme ja ennen pitkää olin tehnyt vuokrakaupat.

Uljaalta näytti talo korkean harjun rinteellä, lakeuden laidassa. Punasina, valkonurkkaisina kohosivat rakennukset sievään tyyliin tehtyinä. Mutta loisto oli vain ulkonaista, sisältä paistoi

täydellinen tyhjiys. Talo oli ilmeisesti rappiolla. Päärakennuksen monet kamarit olivat rojun vallassa, sivurakennuksessa ei ollut kunnossa kuin kolme huonetta, jotka isäntä oli antanut sisustaa herraskamarityyliin itselleen vanhuuden lepopaikaksi, kunhan syytingille pääsisi. Se olikin hänen ainoa toivonsa, sillä talonsa rappiotila ei ollut hänelle itselleenkaan mikään salaisuus. Velkaa oli luonnollisesti velan päällä, „intekninkiä” otettu niin paljon kuin oli saatu ja viimeiset puut metsästä luistivat parhaillaan vesistöjen rannoille.

Maanviljelys oli tietysti vastaavassa kunnossa. Koneita ei minkäänlaisia, peltojen ojat ummessa ja karja kitui kurjassa navetassa, jossa elukat jäätyivät kiini lattian sakeaan velliin. Pojat raatoivat uskollisesti miehenikään saakka, mutta vanhempina alkoi heille selvitä, kuinka turhaa työtä he laihan leipänsä edestä tekivät. Kukaan heistä ei mistään hinnasta olisi ottanut taloa velkoineen, syytinkeineen, lunastushintoineen. Helpompi heille oli lähteä mailmalle hakemaan työtä, josta edes itse saisi palkan ja olisi vapaa isän patriarkalisesta vallasta, jota kohtaan katkismuskaan ei enää voinut heissä pitää kunnioitusta yllä.

Parin viikon ajan sitten asustin talossa ja yhä räikeämmäksi kävi se surullinen kuva, jonka olin tästä puolesta talonpoikaista elämää saanut. Pitkät puhteet pakisimme isännän kanssa, joka

kertoili minulle menneistä vuosista ja elämästä niinä aikoina, kuin kahvi ja tukkiliikkeet tulivat. Erittäin painui muistiini kuvaus kansanrunoilijasta Kaunis Antista, joka ei suinkaan nimeänsä ulkonaisella siisteydellä ansainnut, mutta sen sijaan kaikesta päättäen oli todellisella hengen voimalla varustettu. Vaikka pirun riivaamaksihan sen herännäiset julistivat ja tämä taas maksoi purevilla pilkkarunoilla. Junat ja höyrylaivat se oli ennustanut, vaikka kuulijat olivat luulleet sen sukkelia päähänpistojaan latelevan. Ja etenkin ryyppyssä ollen sen nero oli säkenöinyt, silloin ei runo iltaan loppunut. — Mutta mieluisin muisto isännälle oli kotipoltto, jota hän kaihoila ajatteli ja takaisin toivoi. Erityisellä innolla hän sen eri asteet selitti ja uneksi saavansa viettää vanhuutensa päivät sikunan selkeämistä vartioiden; — „kunhan keisari sen vaan myöntäisi”, huokasi hän, „niin muusta ei olisi väliä.”

Istuimme kerran iltaa hänen ja poikansa kanssa ja minä koetin parhaani mukaan selvittää maan yhteisömuutoksen oppeja, sellaisina kuin ne Henry Georgen mukaan mielessäni kajastelivat. Ukolle se oli hepreaa ja hän yltyi pitämään pitkän saarnan tämän ajan turmeluksesta. Siinä kuultiin koulut ja kunnalliset laitokset kunniansa, ja turmeluksen pesä oli Tammer, joka ihmisiä tehtaisiin houkutteli. „Se se on tätä Suomen kansaa jo paljon mestannut”, arveli äijä ja kiroili

tätä sukua, joka on ruvennut juoksemaan päiväpalkkain perässä eikä pysy maantöissä. Mutta eipä ollut hänellä itselläänkään suuret toiveet siitä työstä: velkaa on tehty, mutta maanviljelys ei kannata, paras on ajaa torpparit pois, panna maat heinälle ja metsäksi, ja sitte kun kaikki metsät on myyty — saa ryssä ottaa mitä jälellä on. Puheensa oli vanhus höystänyt vielä runsailla viitauksilla profeettain kirjoihin ja viimeisiin tapah-tumiin jonkun helvetinopillisen käsikirjan mu-kaan.

Poika oli miettiväisenä kuunnellut esitystäni maanviljelyssuhteista valtion isännyyden alla ja hän oli tälle opille sangen vastaanottavainen. Pe-rinnöllinen asumisoikeus ja kohtuullinen vero, ei velkoja velkojen niskalla rasittamassa taloa tule-viin polviin. Osuustoiminta yhteisyrityksiä tu-kemassa; — hänellä ei ollut mitään sellaista asiain tilaa vastaan ja olisipa hän kai ottanut vastaan minkä pelastuksen sanoman tahansa, niin toivot-tomalta näytti hänestä maanviljelyksen asema sellaisin perintö- ja viljelyssuhtein, kuin heillä oli. Surkealta näytti hän siinä istuessaan ja mietties-sään, miten saisi isänsä talon mutta ilman sen suunnatonta velkakuormaa.

*

Torppa oli kauniin niemen kainalossa, sen rakennukset olivat pienet, mutta ne olivat kun-

nossa. Tupa maalaamaton, mutta puhdas puu kilpaili valkeudessa siropiirteisen kiuvasuunin kanssa. Ja kamarin hyllyllä oli sanomalehtiä, torpan mies näet oli postin kuljettaja. Hän oli roteva mies parhaassa iässä ja voimansa näyttivät vielä murtumattomilta, vaikkakin hänessä kuten reippaassa vaimossakin oli liian raadannan ankara leima. Heidän pieni maa- ja maitotaloutensa näytti olevan hyvällä alulla. Lapset kävivät koulua ja sekä mies että vaimo olivat innokkaat puhumaan yleisistä asioista, joista heillä oli verraten selkeät käsitykset. Postilaukussa kulki „Työmieslehtikin” ja torppari oli innokas sen lukija, vaikka oli hän harkinnut arvosteltavaakin siinä olevan. Uusaikainen henki huokui kaikkialta yrittelijäisyyden, työtarmon ja edistyksen muodossa, eikä tässä pienessä ja köyhässä paratiisissa aavistettu, mikä käärme heidän onnean uhkasi: armoton häätö oli edessä!

Tutustuakseni seutuun istuuduin torpparin postirekeen, kun hän lähti viemään ulkomailman viestejä korprien poveen. Omituista oli kuulla, kuinka posti vasta pari vuotta on ennättänyt tuoda tuulahduksia tuon viiden peninkulman taipaleen ummehtuneisiin mökkeihin, joissa yksinäiset perheet olivat eläneet unohdettua elämäänsä työssä ja puutteessa. Nyt tuli sanomalehti, useimmin työväenlehti, joka tölisiin ja liikutuksesta ei voi-

nut katsoa, kuinka tervetullut heille oli puolen viikon posti.

Paljon pakisimme postimiehenkin kanssa noilla pitkillä taipaleilla. Halveksivasti hymähti hän, kun tuli talosta puhe ja isännästä. Lisää mustia piirteitä ilmestyi tuohon toivottomaan tauluun, joka niin havainnollisesti esitti tuhanten Suomen talonpoikain alennuksen historiaa. Torppari kertoi, kuinka häntä vaivasi, kun talossa pantiin joutaviin töihin eikä esim. sallittu, vaikka hän ihan pyysikin, korjata kurjaa navettaa. Järkevää suunnitelmaa puuttui talon pidosta eikä itsepäinen isäntä neuvoja huolinut.

Pienen järven jäältä noustessamme rinnettä ylöspäin osotti toverini sievää taloa huomauttaen, että hän voisi olla sen isäntä. Oli näet ollut kauan se talo ja hänellä jo rahatkin tiedossa, mutta — huomatkkaa! — vaimo ja lapset olivat niin rakastuneet kotoiseen torppaan, etteivät olleet siitä lähteneet! Tämän tiedon valossa vasta isännän häätöuhka, jonka muuten vasta myöhemmin kuulin, sai sitä räikeämmän merkityksen.

*

Vuosien kuluessa olivat jo tässä esittämäni kuvat ennättäneet mielestäni hälvetä, mutta nyt, maatalouskysymyksen kohotessa polttavaksi, nousivat ne niin elävinä muistiin, että arvelin olevan

syitä ne kertoa. On niin usein esitetty rinnan hyvinvoipa isäntä ja kurja torppari ja lienee se yleisempikin kuva maastamme. Mutta alennustilassa oleva talonpoika ja työnsä menestyksen tiedossa ylenevä torppari, kas siinä kuvasarja, joka rohkaisee. Se rohkaisee niitä, jotka huonojen omistajien maat haluavat siirtää hyvälle vuokraajille. Silloin ei lasten tarvitse lähteä köyhinä isän velkaannuttamalta tilalta eikä kotitilkkuaan rakastavaa perhettä hädettä jonkun isännän mahtikäskystä, kun tämän päähän pistää nerokas tuuma muuttaa viljellyt maat metsäksi, jonka antamalla rahoilla voisi ostaa viinaa.

Silloin ei myöskään ole ainoana ihanteena kotipolton palautus eikä toivottomana tulevaisuudenkuvana autio maa, joka ilolla jätetään vieraan tunkeilijan tallattavaksi, vaan asuu maata selkeäkätseinen suku, joka rakastaa työtään, nauttii sen tulokset ja suojelee voimalla vapauttaan. Sen suvun juuret ovat niissä nuorissa torppareissa, jotka nyt innoin katkovat mielivallan kahleita edistyksensä tieltä.

1906.

Maansa menettäneet.

Heitä on niin monta, monta ja he kulkevat suuret asiakirjapinkat kainalossaan ja hakevat. He hakevat *oikeuttaan*. Mitä kaikkea merkitseekään heille tuo sana! Se sana merkitsee heille elämän ihaninta unelmaa, joka on rikkoutunut, mutta jota he yhä ajavat takaa.

Heillä oli — ja nuo paperit todistavat sen — heillä oli isänkoti ja kontu. Siellä kasvoivat he maaelämän rauhassa. He muistavat, miten isä auran kurjessa vakoa asteli, kylvi siemenen, ja mikä ilo olikaan, kun korjattiin satoisa laiho. Äiti asteli pihapolulla, pirtistä aittaan meni, kantoi pöydälle maittavan aterian, kävi tarhassa lypsillä, vaahtoavaa maittoa lapsille jakeli, kirjusi kellervää voita.

Armaat olivat ne kotitanhuat tepastella, sopi siinä leikkiä lyödä ja kaikkea pani kekseliäs mieli yrittämään. Milloin kirmastiin kilpaa jänönpölkosten kanssa tai ajettiin nopsahyppyistä oravaa puusta puuhun. Tai järvellä vedeltiin ahvenia veneeseen, uida pulikoitiin. Entäpä sitten talvella, kun suksi luisti liukkaasti sinivarjoisilla hangilla. Hei vaan!

— — —

Mutta sitten sattui jotain, jotain, jonka muistokin vielä puistattaa. — Mitä se oli?

Nuo oikeuspaperit kertovat sen eri tavoilla. Oliko asia nyt niin, että vaari tuli kerran hyvin päissään kotio. Kuului olleen herrain kesteissä. Ja herrat tulivat sitten kerran papereineen ja todistivat, että talo oli heidän. — Äiti itki, isä kirosi. Kirosi ja vannoi.

Kuollut oli jo vaari. Isä rupesi hakemaan kauppaa rikki. Ja rikki se olisi mennytkin, jos olisi laissa pysytty. Mutta herrat olivat yhdessä juonessa. Kyllä ne konstinsa osasivat ja aina keinon keksivät. Kului siihen isältä omaisuus. Uupui taisteluun vankka mies ja — kannettiin kerran kirkkomaalle. Äiti eleli lasten kanssa työtä tehden ja raataen, mutta aina olivat he kunnan ukkojen mielestä „armoilla.”

Kasvoi poika, yleni rotevaksi työmieheksi ja joutui mailmalle. Kuihtui tosin pian sen tehtaitten jauhinmyllyissä, mutta oppi myös jotain. Oppi näkemään sen, että vääryydellä oli heiltä isän koti viety. Rupesi vieläkin oikeutta hakemaan. Haki alioikeudet, hovit ja senaatit. Paljon kului rahaa, mitä vain säästetyksi, omasta ja lasten suusta temmatuksi, sai. Mutta jotain vikaa siinä aina oli. Alusta piti taas alkaa. Ja papereita täyttyi ja tuomioita luettiin. „Koska” ja „kuin”, „sittenkuin” ja „niin”, mutta — maa ja mantu olivat ja pysyivät vierailla.

— — —

Vai niinkö oli asia, että äiti oli kuollut ja emintimä tullut. Ja isän kuoltua oli sitten löytynyt jokin paperi, jota testamentiksi sanoivat, ja joka kuului määränneen, että se sisarpuoli ja sen mies kaiken saivat. Ja myivät „puulaakille.” Ja „huudolle” joutui poika sisarineen. Mutta varttuipa siitä mieheksi, ja niin „mettäpöllö” kuin olikin, sai sentään ihmisten puheista sen veran haisua asioista, että ymmärsi hänen perintöään toisten tuhlailevan. Ei antanut enää se ajatus rauhaa. Yötä päivää, työssä ja kotona, kylillä ja kirkossa se ajattelutti ja aivoja kiersi. Unissakin se esille tuli. Näki hän isän, näki äidin, näki kotipellon ja sitä lähenevän tuhoisan laivan. Ja siellä olivat ne tilananastajat, äitipuolet y. m., kylän kauppias ja puulaakin herrat.

Ja hän lähti „korkealta oikeudelta” hakemaan isänsä laillista perintöä. Paljon siinä paljastuikin. Väärät olivat testamentin todistajat, petoskauppoja oli tehty. Vallesmannivainaakin siihen kiertyi. Mustia jälkiä. Mutta — minkäs sille mahtoi, vanhentunut oli asia. Ei enää kuulunut laki auttavan.

Yritti sentään. Kaupungin herrat, ne herrassyötingit, saivat rahoja ja lupasivat ajaa. Ajoivatkin. Ja olisi eräskin konsuli tuhansia sopiaisiksi maksanut. Mutta asianajaja kielsi sopimasta. Enemmän lupasi hankkia. Miksei

hankkinut, mikä tuli väliin, kun kesken jätti? — Lienevätkö herrat vetäneet juoneensa! Taisivat tuhannet kelvata.

Vuodet kuluivat ja paperikasat kasvoivat. Mutta kun oli jo satoja maksanut se juttu, velkaakin oli tehty, niin yrittäähän sitä piti. — Ei vaan tilaa kuulunut.

— — —

Niinkö oli asia vai näin. Vai oliko muulla tavoin. Sama oli lopputulos: oikeutta ei löytynyt, laki ei turvaa antanut.

Silloin musteni mieli, oudosti kouristi sydänalaa. Toivottomuus tuli kuin synkeä yö, ja vaikka sitä yhä yrittää, niin ei enää itsekään siihen usko. — Jumalastakaan ei apua ollut.

Jokaiselle hän vaan sitä asiaa toimittaa, ketnet tapaa; juurta jaksain todistaa ja tahtoo pape-reista selittää. „Löylynlyömäksi” jo ihmiset sanovat. Hän vain hymyilee. Hänestä se on niin omituista ja outoa. Oikeus on ihan varmaan hänen puolellaan. Selvähän se on. Mutta oikeutta ei hän saa. Ei saa käräjiltä, ei hovista eikä senaatista. Prokuraattorista hänet ajetaan pois, kun yhä uudelleen tulee ja lopuksi seisoo hän eduskunnan parvekkeella ja sanoo: „minulla olisi jotain sanomista johtokunnalle.” Mutta ulos talutetaan sieltäkin! — — eivät auta jumalat, ei ihmiset!

— — —

Heitä on monta, niin monta. Ja kuka heidän romaaninsa kirjoittaa, hän kirjoittaa Suomen kapitalismin nousukauden historiaan sen mustimpia lehtiä. Ja verellä ovat ne rivit täytettävät, kyynelten ja hien tuhrimalla verellä. Se „edistysaskel” tuli kalliiksi tälle kansalle, — kuten muillekin kansoille. Kuinka monta ihmistäimea, joista oli määrä tulla vereviä nuorukaisia ja punaposkisia impiä, voimakkaita isiä ja terveitä äitejä, kuinka monta polkikaan se lokaan, imi elämän veren kuiviin ja antoi sijaan riittämättömän ravinnon väritöntä nestettä ja viinan hulluttavaa myrkkyä. Taudit ja turmelus sen tietä koristavat ja vihan punanen väri välkkyi silmissä, kun sitä ajattelee. Kosto, kosto, kohoo huuto huulille. —

Ja kosto, se on sosialismi.

Se ottaa pois herroilta teidän isältänne petkutetut tilat, te onnettomat, kuihtuneet, kurjat. Älkää uupuko, te epätoivoon syösty. Jos ei autakaan teitä herrain laki eikä herrain oikeus, niin auttaa teitä järjestyneen työväen toverijoukko. Me olemme kaikki konnulta syöstyjen isien poikia tai pojanpoikia. Ja me otamme haltuunme — kansan haltuun — isien maan ja kaiken, mikä sen kamaralla tervettä hedelmää kantaa. Me luomme oikeuden yhteiskunnan!

23, 3, 08.

Kasvaa kallioista linna.

(Helsingin työväenyhdistyksen talorakennuksella
helmik. 1907).

Katoaa kallio, siirtyy sivulle, tasakulmiksi noppanappuloiksi muuttuu, korkeina kasoina kohoo näitä kahden puolen. Vierustalla on kaivauduttu maan pinnan alapuolelle, kalliopohjaan saakka. Siitä lähdetään ylöspäin ponnistamaan, kivi kiveen liittyä, perustusta pannaan, kivijalka kohoo.

Nouseva on linna, ei orjien asunnoksi, vaan yhteistyön tyssijaksi, kohoova *kansan* talo!

Ei vaivatta synny, kivutta ilmoille kohoaa.

Työtä tarvitaan.

Kilkkaa kalkkaa. Tasaisessa tahdissa putoo moukarin möykky, pora uppoo yhä, kaivautuu kallioon ja juhlallisella jyrähdyksellä siirrähtävät lohkarit. Voimakkaat kädet vääntävät, jännitetyin vartaloin kankia käännetään, kivet kiipeilevät paikoilleen. Tarkkaan osatut iskut lohkovat lohkarit pienemmiksi, tasailevat kulmia pois. Niputellen naputellen vasarat silittävät sivuja, suoriksi kulmia kalkuttavat. Raaka kivi saa muotoja, kova kallio tottelee. Työ käskee.

Puhaltaa vihainen viima, kovin porottaa pohjonen, kylmä käy luihin ja ytimiin. Pakkanen panee poskia. Paljaat sormet vartta puristavat, ohut puku ei tuulta pidä. Mutta täytyy! — Kotona odottavat nälkäiset suut. — Moukari kohoo, kanki kääntyy, vasara kilkkaa.

— — — Palkkatyöllä, raadannalla raivataan kapitalismin kalliota pois. Aineksista uusia muotoja muovataan, osiksi tulevaisuuden kirkkoon ne kohotetaan.

Kilkkaa kalkkaa.

Orjat yössä takovat tulevaisuuden sampoja. Vihainen on viima ja ohut on ryysy. Mutta kansan talo on oleva lämmin ja valoisa. Kyynelillä ja verellä ostetaan jokainen tuuma vapauden valtakuntaa, vaivatta ei vaivasta päästä.

Ropoja tarvitaan, työttömiä on vielä. Kokoaa köyhälistö, rikkailtakin kerjää muruja, kalkuttavat kivimiehet! Harmaakivikallio harmaakivilinnaksi vaihtuu. Työ tekee satujen taikoja. Työ luo uudesti ihmiskohtalot.

Katoo kallio, louhikko linnaksi muutu, koha kansan talo!

Joulu

äitien ja lasten juhla.

Joulu on valon juhla, auringon, elonantajan, hedelmöittäjän juhla, hetki, jolloin ympäri maapallon juhlietaan, sillä kaikki, missä elo on, kääntyy mieluisasti päivää, elähyttäjää kohti.

Unohtakaamme hetkeksi teeskentelijäin kaa-vaeltu „joulutunnelma”, joka ei häiriinny siitä, että tuhannet huokaavat elon taakan alla harvoin keksiessä yhä hienostuneempia nautintoja pilaantuneelle maulleen, ja luokaamme itsellemme oma sisältö tähän hetkeen, jota aina on vietetty ja aina tullaan juhlena viettämään, niin kauan kuin ihmisiä huvittaa merkitä toiset päivät eroaviksi jokapäiväisyyden harmaasta yksitoikkoisuudesta, jolloin arkiset huolet hetkeksi unohdetaan ja kohdistetaan harrastus sitä kohti, mitä kukin parhaanaan kunnioittaa.

Äiti ja lapsi, siinä joulun juhlimisen yksinkertainen, mutta aina arvokas aihe, jota tuhannet taiteilijat ovat koettaneet parhaansa mukaan kuvata. *Yhtä äitiä ja yhtä poikaa tarkottaen ovat he kuvanneet tuhansia äitejä ja tuhansia poikia.* Taivaisen hohteen ovat he heittäneet äidin kasvoille, joka esikoistaan katsellen unek-

suu paremmasta elämästä, jota hänen poikansa ehkä saa olla luomassa. Siten on, useimpain ehkä sitä huomaamattakaan, korotettu pyhyiden kunnia-istuinelle äiti, joka tulevaa elämää sydämensä alla kantaa, äiti, joka palvelee luonnon ikuista elämää.

Jokainen syntynyt lapsi on itänyt siemen, kasvin taimi, joka toiveita herättää. Toteutuvatko toiveet? Yleneekö ihmissuku tämän uuden vesan kautta, kasvaako siitä tarkoituksensa täyttävä puu? Vai alennukseksiko syntyi, ravinnon puutteessako kuoli, vaiko kieroissa oloissa kaltoiksi kasvoi, tuhosi elämän aikomukset ja taantumukselle, kuolemalle veroa kantoi? — — — Siinä kysymyksiä, jotka kuvastuvat äidin katseessa, kun hän pienoistaan vaalii.

Toteutuneet ovat joskus toiveet, useammin toteutumatta jääneet. *Elämää* on pettynyt äiti lapsensa tuhosta syyttänyt, *elämää* on eksynyt kulkija kironnut. Mitäpä he muuta ovat tainneet? Sokea on elämä ollutkin kuin kreikkalaisien jumaltenkin yllä oleva „Välttämättömyys”, selittämättömiltä ovat elon vaiheet tuntuneet ihmisparoista, jotka luulivat ohjaavansa onneaan ja jotka „kohtalo” harhateille heitti.

Nyt sentään voimme iloita siitä, että jonkunmoista selvyyttä alkaa tulla elämän ristiriitoihin, meistä tuntuu siltä, kuin ymmärtäisimme vähitellen elämän ilmiöitä ja osaisimme niitä osaksi

ohjatakin. Ura on viitattu tulevaisuuden tielle ja korvessa kaikuvat kirveiden iskut ja kuuluu tien raivaajien eläyttävä laulu työn lomissa.

Me alamme käsittää syitten ja seurausten järkähtämätöntä jonoa, alamme „ymmärtää elämää.” Ja kun katsomme taaksemme, kertoo historia meille muutamista yksilöistä, jotka myös käsittivät, mitä hetki vaati, mutta eivät osanneet saada aikalaistensa enemmistöä sitä oikein käsittämään. Nyt on toisin. Totuus ei yksin asusta yksinäisten ajattelijain kammioissa, se on astunut ihmisten taajaan joukkoon, *totuus ja todellisuus* ovat tehneet liiton ja tuloksena on oleva elämän arvaamaton kohoaminen.

Mutta mitä teemme me, vanhain olojen enemmän tai vähemmän turmelemat oliot? Me käännämme katseemme tulevaan polveen, me emme vain uneksi heistä, me teemme heidän puolestaan työtä. Uudistusta ei tule, jollei uusi polvi kasva uusissa oloissa. Siksi kohdistuu katseemme nyt äitiin ja lapseen. Mitä useamman äidin taakkaa me kevennämme, mitä useamman lapsen tietä me tasotamme, sitä uljaampi polvi on astuva sijaamme taistelijain riveihin, sitä suurempia voittoja saavuttavat ihmisyyys ja elämä.

Ja toivossa yhdymme me lauseeseen: „maassa rauha”, vaikka sota riehuukin, sota kansain, sota kansanluokkain välillä, „ihmisille hyvä tah-

to" olkoon tarkotuksemme, kun koetanme poistaa kaikki pahan talidon ja pahan työn juuret.

Kaunis kertomus Betlehemin tallissa syntyneestä pojasta muistuttakoon meillemme kaikki äidit, joilla „ei ole tilaa majoissa”, ja joiden kautana „kuninkaanpoika” ei ehkä koskaan pääsekään kilvoittelemaan elämän todellisesta kruunusta, joka on hyvin tehty päivätyö viljelyksen ja edistuksen palveluksessa.

Kun siis toivotamme „hauskaa joulua”, niin muistakaamme toivottavamme elämän edistystä, valon levenemistä ja totuuden voittoa.

24. 12. 01.

